

OTDK-DOLGOZAT

Sebők Melinda
BA

2013

A GLOBALIZÁCIÓ JELENE

Mennyire kapcsolódtak be az országok a nemzetközi folyamatokba?

THE PRESENT OF GLOBALIZATION

On what scale have countries connected to international processes?

Sebők Melinda

Kézirat lezárása: 2011. november 7.

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés.....	1
1.1. Témafelvetés	1
1.2. A témaválasztás indokai.....	2
1.3. A dolgozat célja.....	3
1.4. A kutatás módszertana.....	4
1.5. Hipotézisek.....	6
2. A globalizáció történelmi íve	8
2.1. A globalizáció kialakulása.....	8
2.1.1. A globalizáció az ókortól az ipari forradalomig.....	9
2.1.2. A globalizáció a XX. században.....	11
2.2. A globalizáció kulcsszereplői.....	12
2.2.1. A Bretton Woods-i intézményi trió	13
2.2.2. Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD=Organization for Economic Cooperation and Development)	16
2.2.3. Európai Unió (European Union)	17
2.2.4. Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ = UNO = United Nations Organization)	18
2.3. Transznacionális vállalatok (TNC)	19
2.4. A globalizáció történelmi ívének összegzése.....	21
3. A globalizációs index	22
3.1. Gazdasági integráltság.....	25
3.1.1. Kereskedelem	25
3.1.1.1. Export.....	26
3.1.1.2. Import	28
3.1.2. Közvetlen külföldi tőkebefektetések (FDI = foreign direct investment)	29
3.1.3. Külföldi adósság.....	31
3.2. Politikai megnyilvánulások	33
3.2.1. Nemzetközi szervezetek tagsága	33
3.2.2. ENSZ költségvetéséhez való hozzájárulás	35
3.2.3. Nemzetközi egyezmények ratifikálása	35
3.3. Technológiai háttér.....	37
3.3.1. Internet-hozzáférés	37

3.3.2. Internet felhasználók száma	38
3.4. Személyes kapcsolatok.....	40
3.4.1. Migráció	41
3.4.2. Turizmus.....	42
3.4.3. Személyes transzferek	44
3.5. A globalizációs index eredményei	45
3.5.1. Rangsorok elemzése kategóriák szerint	45
4. A globalizációs index által felállított rangsor elemzése.....	48
4.1. Globalizációs index, 2010	48
4.2. Összehasonlítás korábbi globalizációs indexek rangsoraival.....	50
5. Összefoglalás.....	54
5.1. Hipotézisek értékelése.....	54
5.2. Összegző gondolatok.....	56
Irodalomjegyzék.....	58
Mellékletek.....	I

Táblázatjegyzék

1. táblázat: A Világbank-csoport tagjai, 2011.....	14
2. táblázat: A tíz legnagyobb transznacionális vállalat, 2011	21
3. táblázat: A globalizációs index felépítése	22
4. táblázat: A világ országai, a népesség megoszlása és a vizsgálatra kiválasztott országok ..	24
5. táblázat : A vizsgálatban résztvevő országok.....	25

Ábrajegyzék

1. ábra. Az egykori borostyánkőút útvonala.....	10
2. ábra. Világkereskedelem a XVI. században.....	11
3. ábra. A Nemzetközi Valutaalap tagországai	13
4. ábra. A WTO tagjai és megfigyelői.....	15
5. ábra. OECD tagjai	16
6. ábra: Európa és az EU	17
7. ábra. Az EU intern kereskedelme, 2009.....	18
8. ábra. Az ENSZ tagországai, 2011	19
9. ábra. Export (a GDP %-ában), 2010	26
10. ábra. Ezer lakosra jutó export összérték, 2010.....	27
11. ábra. Ezer lakosra jutó import összérték, 2010	28
12. ábra. Be- és kiáramló közvetlen külföldi tőkebefektetések egyenlege, 2010	30
13. ábra. Külföldi adósság a GDP %-ában, 2010.....	32
14. ábra. Külföldi adósság a világ országaiban, 2010.....	33
15. ábra. A vizsgált országok tagsága nemzetközi szervezetekben, 2010	34
16. ábra. Kvóta az ENSZ költségvetéséhez, 2010.....	35
17. ábra. Nemzetközi egyezmények ratifikálásának megléte 2010-ben	37
18. ábra. Internet-hozzáférés, 2010	38
19. ábra. A világ internet-felhasználóinak terület szerinti megoszlása, 2010	39
20. ábra. A világ internet-felhasználóinak terület szerinti megoszlása, 2010.....	40
21. ábra. Vándorlók 1000 főre vetítve, 2010.....	41
22. ábra. Nemzetközi turizmus 1990–2010.....	42
23. ábra. Külföldi turisták száma 1000 főre vetítve, 2010	43
24. ábra. Külföldi munkavállalók hazautalt jövedelme 1000 főre vetítve, 2010	44
25. ábra. A 2010-es globalizációs index összesített rangsora	49
27. ábra. A kereskedelem jelentősége a kis területű országokban	55

1. BEVEZETÉS

1.1. Témafelvetés

A globalizáció egy manapság gyakran emlegetett fogalom. Rendszeresen találkozunk ezzel a kifejezéssel a televízió, rádió, vagy bármely médium használata közben. Ugyan mindenki számára bír ez a fogalom valamilyen jelentéssel, mégis a komplexitása miatt nehéz egy pontos, rövid és megfelelő definícióval meghatározni. A latin „globus” szóból ered, mely földgömböt, földgolyót jelent (Bakos, 1986). Ma ez a jelentés már a föld egészét behálózó bármilyen kulturális, gazdasági, politikai, technológiai folyamatokat jelölhet. Az utóbbi 25 évben egyre többen és egyre komolyabban kezdtek el foglalkozni ezzel a kérdéskörrel politikusok, közgazdászok, nemzetközi szervezetek, környezetvédők és még sokan mások. Az, hogy emberek ezreit foglalkoztatja ez a fogalom és emberek milliárdjai élik meg a világ globalizálódásának következményeit nap, mint nap, bizonyítja e jelenség összetettségét. A fogalom meghatározása Wallerstein (1983) „világrendszer” elméletéből indul ki, amely magra és perifériákra osztja a világot, így jelöli ki a fejlettebb és kevésbé fejlett régiókat, országokat és bemutatja a köztük fennálló egyenlőtlen gazdasági és politikai kapcsolatokat. Ezt továbbgondolva egy modernebb megfogalmazásban (Ötvös, 2008) a globalizáció azoknak a bonyolult folyamatoknak az összessége, amelyek a gazdaság, a technika, a pénzügy, a politika és a kultúra területén az egész Földre kiterjedő új rendszereket hoznak létre.

Maga a globalizáció jelensége nem újdonság, csak a kifejezés a modern kor szüleménye. Nemzetközi kereskedelemre és országok közti gazdasági együttműködésre már az ókortól találunk példát. Viszont míg sokan a modern globalizációt ezek egyenes ági leszármazottjaként emlegetik, én inkább azzal a nézettel értek egyet, mely szerint a globalizáció gyökerei már az ókorban is megtalálhatóak voltak, de a jelenlegi fogalom egy sokkal összetettebb, minőségében és mennyiségében is átfarmálódott nemzetközi kapcsolatrendszert jelent (Schmidt, 1999).

Viszont e szó jelentése mindenki számára más és más. Gazdasági és politikai körökben javarészt a multinacionális vállalatok országhatárokat átívelő tevékenységét, földrészek közti információ- és technológiaáramlást jelent. A hétköznapi ember számára azonban a globalizáció jelensége abban nyilvánul meg, hogy az áruházban nagyobb választékból vásárolhat és hogy a televízióban nem csak magyar filmeket és műsorokat tekinthet meg.

1.2. A témaválasztás indokai

A dolgozatom megírása előtt sokat gondolkodtam a nemzetközi folyamatokról, az e folyamatok mögött uralkodó láthatatlan, vagy megbújó erőkről, szervezetekről és a különböző országok a globalizáció folyamatát befolyásoló erejéről és a globális világba való integráltságáról. Végül egy nagyon egyszerű, a gazdasághoz kevésbé kapcsolódó élmény bizonyította be számomra, hogy a globalizáció mennyire is áthatja a mindennapjainkat. Egy ismerősömtől kaptam kölcsön egy DVD lemezt, melyen egy német zenei cég, a Deutsche Grammophon felvétele volt látható. A New York-i Metropolitan Operából közvetített előadás a francia zeneszerző, Bizet, Carmen operája volt. Amit én itt, Magyarországon, egy Hyundai, azaz koreai DVD lejátszón néztem. A címszerepet egy lett, de jelenleg Londonban dolgozó operaénekesnő alakította. Mi ez, ha nem a globalizációnak a legkézenfekvőbb példája? E mellett persze sokkal hétköznapiabb élmények is arra sarkalltak, hogy mélyebben foglalkozzam a világgazdaság nemzetközi alakulásával, mint például a médiában érzékelhető amerikai – színvonalaltalan – tinifilmek dömpingje, a szupermarketekben található nemzetközi választék élelmiszert, ruházkodást és játékokat illetően is. Ha csak az emberek munkavállalására gondolunk, bárki dolgozhat bármely multinacionális vállalat egyikénél, utazhat külföldi (de ritkán magyar) gyártású buszon, autón, vagy egyéb járművön. Ha megéhezik betérhet bármely franchise rendszerben működő gyorsétterembe elfogyasztani az Amerikából oly könnyen és gyorsan elterjedő, magyar ízekben ritkán bővelkedő hamburgert, vagy egyéb gyorsélelmiszert. A legáltalánosabb gazdasági példa a globális gazdaság létezésének bizonyítására az úgynevezett M&A (merger and acquisition = vállalategyesülések és felvásárlások) tevékenységek, melyek 2 400 millió dollárt tettek ki 2010-ben (www.thomsonreuters.com), ez pedig 22,9%-os növekedést jelent a 2009-es értékhez képest. Tehát a globalizáció egy megállíthatatlan folyamat és minden jel arra utal, hogy a jövőben is folytatódni fog.

A technológia és a kommunikáció robbanásszerű fejlődése is egyrészt a globalizáció mozgatórugója, másrészt annak előmozdítója. Hiszen a világrészekeken átívelő információs hálózatok, az Internet és egyéb lehetőségek összezsugorítják a teret és felgyorsítják az adatok áramlásának sebességét, amely eddig nem tapasztalt információdömpinget eredményez.

Ezek alapján úgy vélem, hogy a globalizáció kérdésköre manapság rendkívül aktuális, mindenkit – kisebb-nagyobb – mértékben érintő jelenség és ezért érdemes foglalkozni vele, ez indokolja témaválasztásomat is. Hiszen a mindennapi ember által megélt fent említett esetek mellett a gazdaságban is nagyon fontos szerepet és figyelmet kap a XXI. században a

kereskedelmi liberalizáció és az integrációk jelentősége, az államok közti modern politikai-gazdasági szövetségek.

Sklair (2002) ezt úgy fogalmazza meg, hogy a globalizációt kétféleképpen lehet kezelni. Van a szubjektív megítélés, amikor abból a szempontból vizsgáljuk, hogy az egyén életét hogyan befolyásolja (pl. média-használat, munkahely, fogyasztói magatartás, választói döntés stb.) és van az objektív megítélés, amikor magát a globalizációs erőket vizsgáljuk (pl. tömegmédia-vállalatok, világgazdasági kereslet-kínálat, politikai struktúrák és szervezetek, globális marketing).

1.3. A dolgozat célja

Korunk aktuális kérdése, hogy egyes országok milyen mértékben vannak hatással a világban lezajló folyamatokra. Mi határozza meg, mi befolyásolja a globális folyamatokba való bekapcsolódásukat és dominanciájukat? Kiknek kedvező a globális folyamatok jelen alakulása és kik kerülnek hátrányba kevés partnert felölölő kapcsolatrendszerük következtében?

Nyilvánvaló, hogy a globalizáció jelenségének vannak negatívumai és pozitívumai is. Ezzel a kérdéskörrel csak részben kívánok foglalkozni. A dolgozatom fő célja egy olyan modell kialakítása, mellyel számszerűsíthetővé és objektívan megítélhetővé válik egy-egy ország országhatárokon átvívelő gazdasági, politikai, technológiai és kulturális tevékenysége, felmérhető lesz nemzetközi kapcsolatrendszere. Tehát végül egy rangsort kívánok felállítani, mely bemutatja, hogy különböző országok mennyire járulnak hozzá a világgazdasághoz, mennyire integrálódtak a globális folyamatokba.

A világban jelenleg is tapasztalható folyamatokról számot adó globalizációs modell kialakítását és a modell alapján lévő rangsor felállítását azért találom fontosnak, mert ezzel saját gazdaságunk erős, illetve gyenge pontjait is fel tudjuk mérni. A modell részeit megvizsgálva információkat kapunk azon területekről, amelyekben a magyar gazdaságnak, politikának stb. fejlődnie kell ahhoz, hogy a globális folyamatok irányításában nagyobb szerepe lehessen, illetve tájékozódhatunk bizonyos hiányosságokról, mely információkat felhasználva megelőzhetjük azt, hogy túlságosan kiszolgáltatottakká váljunk egyes nagyobb és erősebb hatalmaknak, saját kapcsolatrendszerünk, gazdasági és politikai stabilitásunk hiányában.

1.4. A kutatás módszertana

Dolgozatom megírása során fontosnak tartottam megfelelő gazdaságtörténeti háttér feltárását a globalizáció kialakulásának és főbb szereplőinek áttekintését, mielőtt rátérnék a fontos makrogazdasági (vagy sokak szerint megagazdasági) jelenség objektív vizsgálatára, azaz végül egy modell és ez alapján egy rangsor kialakítására.

A dolgozat második fejezetében a világ gazdaság, az integrációk, a nemzetközi kapcsolatrendszerek kialakulását és az ezeket segítő nemzetek feletti szervezeteket, ezek működését és jelentőségét tekintetem át röviden. Ehhez mind a szakirodalomból (könyvekből, folyóiratokból, tanulmányokból, felmérésekből), mind pedig az egyes szupranacionális szervezetek saját honlapjáról (www.un.org, www.wto.org, ec.europa.eu) merített információkat vettem figyelembe, majd a vizsgálódásom java részét az itt gyűjtött adatok áttekintése és rendszerezése alkotta. Fontosnak tartottam a második részben egy olyan elméleti háttér megalapozását, mely segíti a harmadik fejezetben bemutatott modell megértését és az ok-okozati viszonyok átláthatóságát. A modell célja, hogy hiteles képet kapjunk az országok világ gazdaságba való integráltságáról.

A dolgozatomban bemutatott globalizációs index elkészítéséhez mintául használtam A.T. Kearney – globális stratégiai menedzsmenttel foglalkozó – tanácsadó cég (www.atkearney.com) által kidolgozott 2007-es globalizációs indexet. Konkrét globalizációs indexet még csak ez a kutatóvállalat dolgozott ki és eredményeit a Foreign Policy globális gazdasági és politikai folyamatokkal foglalkozó magazinnal karöltve publikálja. A mutató 72 országot rangsorol és négy kategóriát tekint át (gazdasági integráció, személyes kapcsolatok, technológiai háttér és politikai megnyilvánulások) és ezen belül több különböző kérdéskört ölel fel. Azonban a fent említett cég csak 2003-tól 2007-ig készítette el rendszeresen a globalizációs indexet magába foglaló tanulmányát, ez a folytonosság a globális válság évében megszakadt.

Úgy vélem, a fenti index eredménye elavult, hiszen készítése után következett be a legtöbb ország gazdaságát megingató válság. Ezért szeretnék a dolgozatommal egy frissebb adatok alapján felállított rangsort és a válság utáni helyzet elemzését bemutatni. A fent említett globalizációs index módszertanából mindössze a négy fő kategóriát vettem át, azok összetételét több ízben módosítottam, a végleges rangsor felállításának módszertana pedig teljesen eltér a cég módszertanától. A kategóriák összetételén azért változtattam, mert úgy véltem, hogy így hitelesebb képet tudok kapni a nemzetközi politika, személyes kapcsolatok, technológiai fejlettség és a világ gazdaság jelenlegi helyzetéről. Ugyan az ötletem azon

indexből indult ki, ám az elemzéseim teljesen saját gyűjtésen alapulnak. Minden témakört igyekeztem az adott kategóriában leginkább kompetens szervezet legfrissebb és legmegfelelőbb adatai alapján feldolgozni a 2010-es évre vonatkozóan. Amennyiben az adott szakosodott szervezet honlapján nem találtam a kutatásomhoz megfelelő adatforrást, más nemzetközileg elismert és hiteles adatállománnyal rendelkező szervezet adatbázisára hagytam. (Így például a WTO helyett a gazdasági integráció témakörében kénytelen voltam a CIA biztosította adatokat feldolgozni és elemezni.)

A gazdasági kategória esetében kibővítettem a cég által felállított globalizációs index alkategóriáit. A kereskedelem és a be- és kiáramló közvetlen külföldi tőkebefektetések adatai mellett beépítettem a rangsoromba az országok külföldi adósságának értékét is, aminek fontosságáról a közelmúltban folyamatosan bekövetkező államcsőd-közeli világgazdasági helyzetek győztek meg. Így lényegesnek tartottam bevonni elemzésembe ezt a kérdéskört is. A politikai alkategória esetében elégségesnek véltem a nemzetközi szervezetekbeni tagság, nemzetközi szerződések ratifikálása és az ENSZ békemissziók támogatásának mértékét vizsgálni. Így a tanácsadó cég negyedik témakörét, a kormányzati transzferek mértékét kihagytam elemzésemből, elégségesnek találtam a gazdasági kategóriákban vizsgált – elsősorban a transznacionális vállalatok által utalt – közvetlen külföldi tőkebefektetések be- és kiáramlását felhasználni az indexem rangsorának felállításához.

A technológiai kategória esetében két témakört értékeltem: az internet-felhasználók számát és az internet hozzáférést. Nem tartottam fontosnak az interneten keresztül elvégzett tranzakciók áttekintését, mert úgy véltem a szolgáltatás felhasználóinak száma elég információt szolgáltat az adott ország technológiai fejlettségéről. A személyes kapcsolatok esetében újfent módosítottam az index módszertanán. A turizmus és a személyes transzfereken túl beleszámítottam az indexembe a migrációs értékeket is. Ugyanakkor kihagytam a nemzetközileg lebonyolított telefonhívásokat, mert úgy vélem kommunikációs csatornák fejlettségéről a XXI. században megfelelőbb képet szolgáltat az internet-felhasználók és szerverek száma, ami pedig szerepel az elemzésemben.

A dolgozat terjedelmi korlátai miatt nem áll módomban mind a 72 ország helyzetét és rangsorát bemutatni, így 30 olyan országra esett a választásom, amelyek vizsgálata a világban lezajló aktuális folyamatok értelmezésére lehetőséget ad. Mivel hazánk kelet-, közép-európai és uniós ország, dolgozatomban fontosnak tartottam különös hangsúlyt fordítani Magyarországra és az Európai Unió tagállamok helyzetére, ezért a vizsgált országok több mint egy harmadát európai államok teszik ki. A napjaink legdinamikusabban fejlődő államai –

BRIC¹ – közül kettőt (Oroszország és Kína), az ANIEs (= Asean Newly Industrialised Economies = Ázsiai Újonnan Iparosodott Gazdaságai) közül egyet (Szingapúr) választottam ki az elemzésre váró országok sorába. Nagy hangsúlyt fektettem arra, hogy minden földrész államai közül szerepeljen néhány az elemzésemben. A kiválasztás módját bővebben a harmadik fejezetben ismertetem.

A saját indexem bemutatása után egy összehasonlítást végzek el az általam felállított globalizációs index és az A.T. Kearney-féle index sorrendje közt, hogy megvizsgáljam, hogy 2007-hez képest mennyit változott az országok rangsora és a gazdasági válság milyen hatással volt a fejlett és fejlődő államokra. Annak ellenére, hogy eleve számítok rangsorbeni eltérésekre az eltérő módszertan és az összehasonlított országok eltérő száma miatt, mégis fontosnak éreztem az eredményeimet összevetni korábbi rangsorokkal, hogy információkat kapjak arról, hogy az évek elteltével mennyire nőtt az országok globalizálódottsága és mennyire fokozódott a globális folyamatokban való részvételük aktivitása.

1.5. Hipotézisek

A következőkben szeretnék néhány előzetes feltevést meghatározni, amelyeket a modell, azaz a globalizációs index eredményeitől függően igazolni, illetve cáfolni fogok.

Első hipotézisem: Egy ország minél nagyobb történelmi múlttal és nemzeti függetlenséggel rendelkezik, annál befolyásosabb a nemzetközi gazdasági élet irányításában. Feltevésem szerint a külföldi befolyást és elnyomást lerázó (vagy az elnyomást gyakorló) államok – egyéb elnyomott országokhoz képest – korábban kezdhették meg kialakítani saját gazdasági és kereskedelmi kapcsolatrendszerüket. Így több tapasztalatot halmoztak fel e téren, ennek következtében nagyobb befolyással bírnak a globális gazdasági folyamatokra, mint később – más ország uralma alól – felszabadult társaik.

Második hipotézisem: Minél kisebb egy állam, annál szélesebb körű kapcsolatrendszere van, különös tekintettel politikára (nemzetközi szervezetek) és kereskedelemre. Politikai téren erre azért van szükség, mert a kis területű és alacsony népességgel rendelkező országoknak nehezebb az egyéni érdekképviselés. A kereskedelem szempontjából pedig a limitált területük miatt nem tudnak önellátóak lenni és mindent saját maguk megtermelni, hiszen szükségük van export- és importkapcsolatokra.

¹ BRIC országok: 2001-ben Jim O'Neill (Goldman Sachs) által alkotott akroníma, mely Brazília, Oroszország, India és Kína angol nevének kezdőbetűjéből áll. Manapság ez a négy állam jelenti a leggyorsabban fejlődő országokat, melyek óriási piaccal rendelkeznek és vonzzák a külföldi tőkebefektetéseket. (Forrás: <http://www.economywatch.com/international-organizations/bric.html>)

Harmadik hipotézisem: Azon országok, melyek stabil gazdasági és politikai háttérrel rendelkeznek nagyobb hatással vannak a globális folyamatokra. A stabilabb gazdaság megfelelő pénzügyi háttérrel és finanszírozási forrást jelent az országok esetében. Tehát ha az adott ország gazdasági mutatói kedvező képet mutatnak, van anyagi biztonság különböző projektek finanszírozására, akkor ezen ország könnyen domináns szerepet tud kivívni magának globális szinten, mert a szegényebb országok bármikor kerülhetnek pénzügyi válságba, vagy államcsőd közelébe és ekkor szükségük lehet kedvező kapcsolatra ezen gazdag országgal.

2. A GLOBALIZÁCIÓ TÖRTÉNELMI ÍVE

A második fejezetben a globalizációt, mint több évszázadon át létező és formálódó folyamatot vizsgálom. Áttekintem a nemzetközi kapcsolatok, kapcsolatrendszerek, globális integrációk fejlődését és a nemzetköziség, globalizálódás fontosságának okait, továbbá a folyamat fejlődését segítő, illetve e folyamat miatt létrejövő nemzetközi, pontosabban nemzetek feletti szervezetek kialakulását, ezek jelentőségét. Bemutatom továbbá a globalizáció főszereplőit, azokat a kulcsszervezeteket, melyek irányítják a globális gazdasági-politikai folyamatokat és ezzel formálják az államok egymás közti viszonyát. Erre azért van szükség, mert ezzel az elméleti résszel célom előkészíteni a következő fejezetben kialakított modell és mérőszám megértését és megkönnyíteni az ok-okozati viszonyok átláthatóságát.

2.1. A globalizáció kialakulása

Mint már korábban is kifejtettem a globalizáció jelensége nem a XX. század szüleménye, hanem annál sokkal régiebb jelenség, a nemzetközivé válás, nemzetközi kapcsolatok rendszerének kialakítása több száz, sőt több ezer éves múlttal és gyökerekkel rendelkezik.

A globalizációt kezelhetjük az ezt támogató, egész világra kiterjedő folyamatok – ipari technológia, infrastruktúra, kulturális és politikai kapcsolatok fejlődése (az angol nyelv világnyelvvé válása), internet elterjedése, kereskedelem liberalizálása – gyűjtőneveként (www.elte.pene.hu). Így ezen folyamatok kialakulásától beszélhetünk róla, tehát egy konkrét évszámot nem lehet rendelni a globalizáció kialakulásához, csak a folyamat fejlődését tudjuk áttekinteni.

A folyamatok globalizálódását, világ méretűvé válását a műszaki-technológiai fejlődés (olcsóbb információ-technológiai árak, gyors kommunikáció, fejlettebb infrastruktúra) ösztönzi, így kialakul a nemzetközi kereskedelem, majd a világkereskedelem. A globalizáció egyik alapvető jellemzője, hogy elősegíti a közvetlen külföldi tőkebefektetések (FDI) transznacionális és transzkontinentális áramlását, s ezen tőkeáramlások a megcélzott országok gazdasági növekedésének hajtóerejévé válhatnak. (Blahó, 2007)

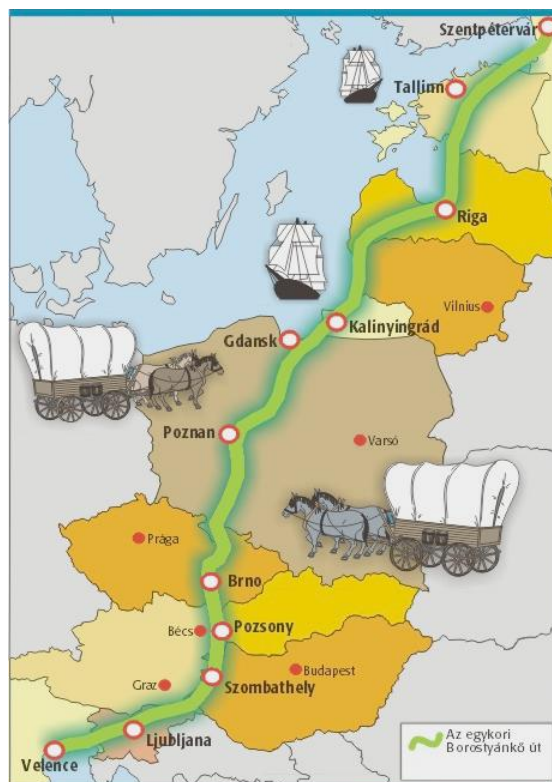
Toffler (1980) „hullámelmélete” szerint az emberiség, civilizációk társadalmi és technológiai fejlődése három fő történelmi „hullámnak”, eseménynek köszönhető: a mezőgazdasági, az ipari és az információs forradalomnak. Utóbbi alatt a kommunikációs tér összezsugorodását és az Internet megjelenését, a technika fejlődését érti, mely folyamatot napjainkban is nap, mint nap megtapasztalunk.

A mezőgazdasági forradalomnak köszönhetően teremtődtek meg az emberi civilizáció fejlődésének alapjai. Az ipari forradalom technikai újításokat, eddig nem ismert technológiai módszereket hozott (gőzgép, elektromosság), mely megalapozta a modern nemzetállamok fejlődését és elősegítette a ma is érzékelhető információs forradalom virágzását. E fejezet az emberiség – globalizáció szempontjából – fontosabb mérföldköveit tekinti át.

2.1.1. A globalizáció az ókortól az ipari forradalomig

A globalizácót tekinthetjük egy történelmi folyamatnak, mely évszázadokon át segítette különböző kultúrák keveredését, különböző civilizációk összeolvadását, vagy eltűnését. A globalizáció azonban nemcsak gazdasági és politikai, hanem kulturális jelenség is (Bod, 2000) és egyaránt értelmezhető országok közti együttműködésként, vagy versengésként (hacsak arra gondolunk, hogy az ókori csaták, háborúk során is nemzetek mérkőztek meg egymással). Egy-egy hódoltság alatt a kultúrák keveredtek, megismerték egymás hagyományait, gyakran átvették egymás szokásait, nyelvezetét, (technológiai) módszereit. Voltak helyzetek, mikor szükség volt nemzetek közötti szövetségekre – gyakran egy harmadik fél ellen – és így kialakultak nemzetközi kapcsolatok, legyen szó békés, vagy erőszakos célú „kapcsolatfelvétel”-ről is. Mivel kezdetektől az országok érdeke volt szövetségeseket keresni, másokkal együttműködni és mások hibáiból tanulva fejlődni, így már az emberiség kialakulásától kezdve fontos volt széles körű kapcsolatrendszerrel rendelkezni. Ez a kapcsolatrendszer a XX. század háborúi során vált kritikussá és elengedhetlenné és ez segítette a globalizációs folyamatok virágzását. Most röviden szeretném bemutatni a globalizációs folyamatok alapjait és a folyamat fejlődését.

Az ókorból Hellasz és a Római Birodalom példáját hozom fel. Hiszen ezen államok folyamatosan terjeszkedtek és elfoglaltak újabb és újabb területeket, a gyarmatok kultúráját, hagyományait, gazdasági és technológiai ismereteit elfogadták és a sajátjukéba olvasztva továbbfejlesztették. Így mind az anyaország, mind az új területek e „kényszer integráció” során fejlődtek és jobb, újabb módszerekre tettek szert. Már ekkor is létezett a globalizáció egyik alapfeltételét képező nemzetközi kereskedelem, hiszen találhatunk feljegyzéseket nemzetközi kereskedelmi utakról (pl. Borostyánkőút (1. ábra), Selyemút).

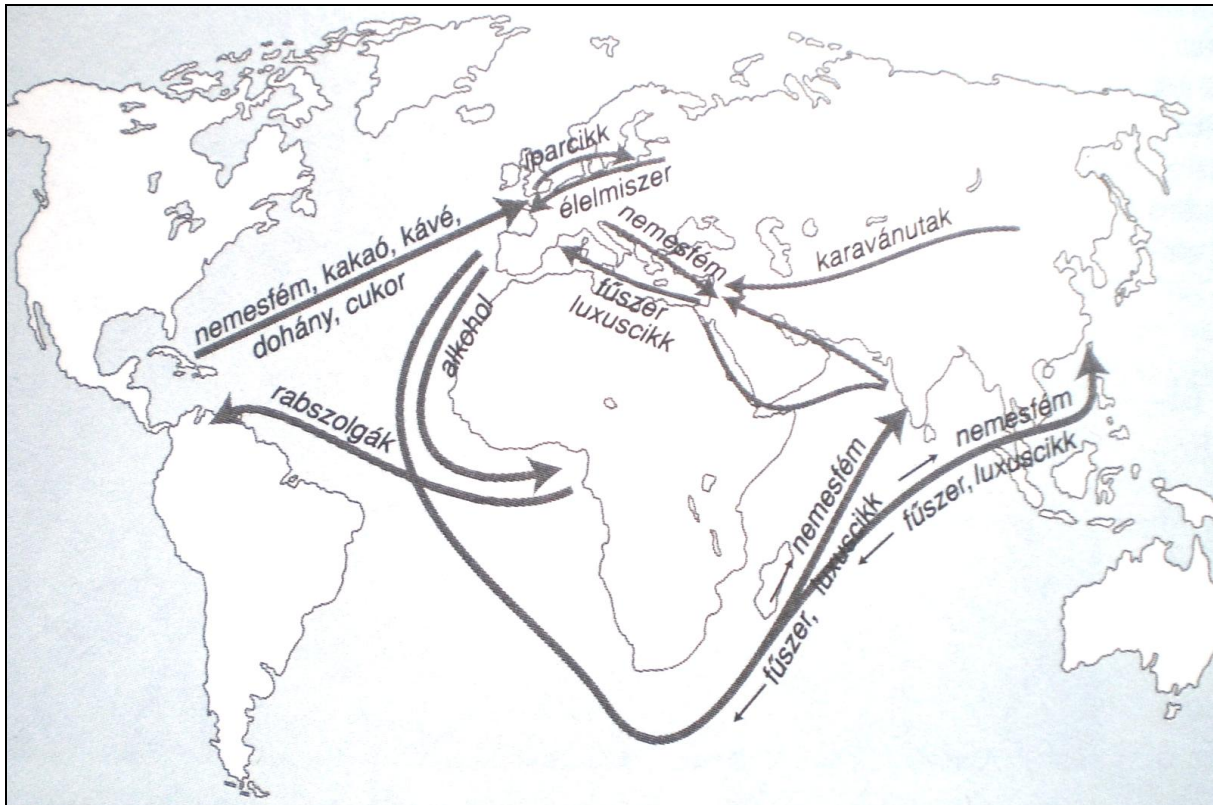

Forrás: www.vasnepe.hu

1. ábra. Az egykori borostyánkőút útvonala

Nyilvánvaló, hogy a nemzetközi kereskedelem a globalizáció egyik alappilléreinek tekinthető, tehát ez egyfajta korai globalizáció. Hiszen a kereskedelem során az árusok terjesztették saját kultúrájukat. Később, mikor a kereskedelem már országok által vezéreltté vált, megalakultak államok közti gazdasági és politikai közösségek, amelyek a mai integrációk alapvető jellemzőivel bírtak (pl. vámkedvezmények).

A kora középkorban már látványosabb országokon áthaladó gazdasági tevékenység folyt. A mai nemzetközi nagyvállalatok elődjeként már megjelent például a Brit Kelet-indiai Társaság, a Moszkvai Társaság, valamint már voltak földrészek között kereskedő városok (pl. Genova, Velence, Hamburg), melyek felügyelték a levantei és a hanza kereskedőket. A nagy földrajzi felfedezések és Amerika felfedezése következtében a XV. században megindult a modern korban is elismert – a nemzetközi kereskedelmet túlnövő – interkontinentális kereskedelem (2. ábra).

Forrás: www.tankonyvtar.hu

2. ábra. Világkereskedelem a XVI. században

A korai gyarmatosítás korában, tehát közvetlenül az új területek felfedezése után már megkezdődött az Újvilág kiszipolyozása és legfőképp az arany, de sok növény (paradicsom, burgonya, kukorica) Európába szállítása. Míg a nemzetközi kereskedelem alapjai már az ókorban kialakultak, a korai gyarmatosítás korában – tehát a globalizációs folyamatok kezdetén – továbbfejlődött az országok közti kereskedelem, ami ekkor főként a különböző országok Európában eddig még ismeretlen ételeinek megismerésére és az új területeken található vagyon eltulajdonítására korlátozódott.

Csak a második világháború után kezdődtek meg a komolyabb kezdeményezések nemzetközi szervezetek és nemzetközi integrációk kialakítására, de ezek célja már túlnőtt antik társaikén és előtérbe került a résztvevő országok gazdaságának védelme.

2.1.2. A globalizáció a XX. században

Az országok közti kereskedelem irányítására, ellenőrzésére, szervezésére már a kezdetek óta voltak nemzeti és nemzetközi próbálkozások. A különböző országok törvényhozása és gazdaságpolitikája (merkantilizmus, protekcionizmus, angol gabonatörvények stb.) felügyelte az anyaország kereskedelmét és gazdaságát, míg találhatunk

kettő-, vagy többoldalú nemzetközi szerződéseket is, melyek már túlnyúltak az országhatárokon. (Palánkai, 2011) A XX. században több olyan esemény is történt, melyek a világ vezető politikusait arra sarkallták, hogy államaik közt szorosabb együttműködést alakítsanak ki. Az egyik legmeggrázóbb gazdasági esemény az 1939-es gazdasági válság, politikai téren pedig a két világháború. Az internacionális kereskedelem komolyabban átgondolt és komplex szabályozására csak a II. világháború után került sor, mikor megkezdődött a globális és regionális folyamatok kibontakozása.

1944-ben Bretton Woodsban gyűlt össze 44 ország képviselője, hogy megvitassák a világgazdaság új szabályait (Ellwood, 2003). Ekkor született döntés az új világgazdaság működését felügyelő és irányító három legfőbb szupranacionális szervezet létrehozásáról. Ennek hatására megalakult a Nemzetközi Valutaalap (International Monetary Fund = IMF), a Világbank és szervezetei, valamint aláírták a GATT (General Agreement on Tariffs and Trade = Általános Vámtarifa és Kereskedelmi Egyezmény)-t, ami az 1995 óta működő Kereskedelmi Világszervezet (World Trade Organization = WTO) elődjét jelentette. „Ezek nem voltak semleges gazdasági mechanizmusok: erős részrehajlást mutattak a globális verseny és a korporatív vállalkozás iránt” (Ellwood, 2003. p.31.). Már 1920 óta létezett a Népszövetség, amelyből 1945-ben megalakult az Egyesült Nemzetek Szervezete (UN = United Nations Organization), mely több-kevesebb sikerrel ma is felügyeli és segíti a világ országait.

A globalizációs folyamatok fejlődését bizonyítják a XX. század második felében megalakuló integrációk: (a teljesség igénye nélkül) az EFTA, a CEFTA, a NAFTA² és a hazánk számára leginkább jelentőséggel bíró Európai Unió. A fent említett szervezetekből csak a legfontosabb globalizációs kulcsszereplőket mutatom be a következő alfejezetben.

2.2. A globalizáció kulcsszereplői

Jelen alfejezetben a különböző nemzetek feletti szervezeteket fogom áttekinteni. E dolgozat szempontjából a nemzetközi szervezetek történelmi eseményei kevésbé fontosak, ezért inkább a szervek létrejöttére, ennek okára és a globalizációs folyamatokat segítő tevékenységére, a szervezetnek és tagjainak nemzetközi gazdaságban, politikában betöltött szerepére helyezem a hangsúlyt acélból, hogy a globalizációs index politikai alkategóriájánál megfigyelhessük, hogy mennyire fontos a nemzetközi politikai életben való integráltság szempontjából a vizsgált országok tagsága következő szervezetekben.

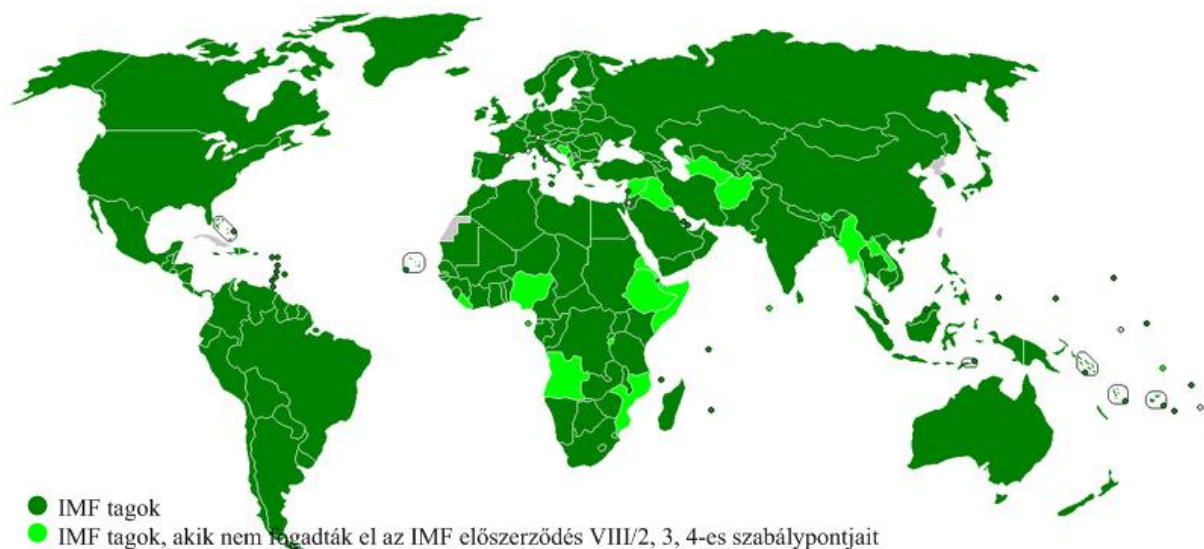
² EFTA= Európai Szabadkereskedelmi Társulás, CEFTA= Közép-európai Szabadkereskedelmi Társulás, NAFTA= Észak-amerikai Szabadkereskedelmi Egyezmény

2.2.1. A Bretton Woods-i intézményi trió

Az 1930-as „Nagy gazdasági világválság” alatt a pénzügyi problémákkal küzdő államok hajlottak arra, hogy védekezéséppen kereskedelmi korlátokat emeljenek a külföldi árucikkkel szemben és leértékeljék saját nemzeti fizetőeszközeiket, hogy versenyképesek maradjanak az exportpiacokon. Ezen intézkedések célja a hazai piac megóvása volt, mégis sokkal komolyabb hatást váltott ki. A nemzetközi kereskedelem drasztikusan visszaesett, a munkanélküliség és az életszínvonal visszaesése általánossá vált (Ellwood, 2003).

A II. világháború után a győztes nagyhatalmak vezetői a világgazdaságot stabilizálni akarták és be akarták indítani az országok közti kereskedelmet. Így 1944-ben a Bretton Woods-i konferencián három fő nemzetközi gazdaságot szabályozó szervezet alapját fektették le. A Nemzetközi Valutaalap (IMF=International Monetary Fund) célja az 1939-es gazdasági recesszió megismétlődésének meggátolása, valamint az országok közti gazdasági együttműködés elősegítése.

Az IMF ma 187 tagállam valutáris együttműködését hangolja össze (3. ábra). Az IMF segíti tagállamait a globalizáció és a gazdasági fejlődés okozta nehézségek kezelésében, valamint a piac és fogyasztói igények növekedésének kedvező kihasználásában (www.imf.org).

Forrás: www.imf.org alapján

3. ábra. A Nemzetközi Valutaalap tagországai

A Bretton Woods-i szervezetek következő fontos képviselője a Világbank (Nemzetközi Újjáépítési és Fejlesztési Bank = International Bank for Reconstruction and

Developoment = IBRD), mely célja alapításakor a II. világháborúban meggyengült államok gazdaságának talpra állítása és infrastruktúrájának javítása és fejlesztése volt. (Ellwood, 2003)

Ma a Világbank-csoport célja kibővült és a harmadik világ szegényebb államainak segítése került előtérbe. Így pénzügyi és műszaki segítséget nyújt – elsősorban – a fejlődő országoknak és harcol a szegénység ellen megtanítva az embereket, hogy segítsenek magukon, hogy használják ki a környezet adta erőforrásokat, osszák meg a tudást egymással, növeljék teljesítményüket, erősítsék a magán és a közszféra kapcsolatait (www.worldbank.org). A Világbank több alszervezettel is rendelkezik, ám 187 tagja nem törvényszerű, hogy a Világbank-csoport mindegyik egységéhez kapcsolódjon. A országok szervezeti tagságát a következő táblázat mutatja (1. táblázat) és az 1. mellékletben is található egy, a tagsági viszonyok átláthatóságát segítő táblázat.

1. táblázat: A Világbank-csoport tagjai, 2011

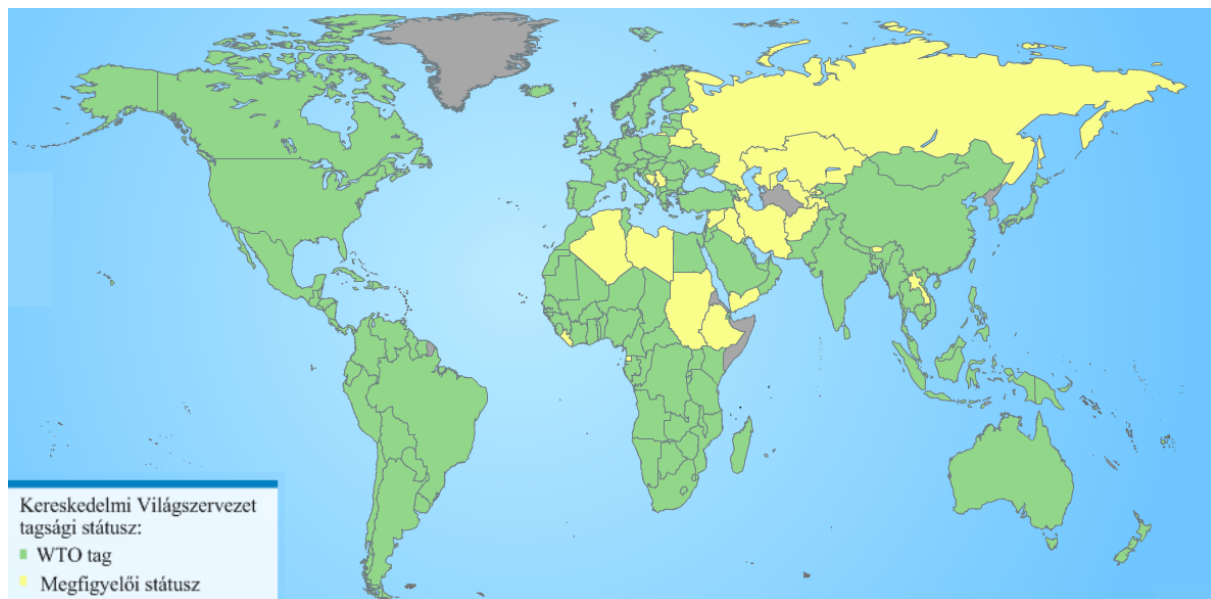
Szervezetegység neve	Tagszáma
Világbank (IBRD)	187 tag
Nemzetközi Pénzügyi Társaság (IFC)	182 tag
Nemzetközi Fejlesztési Társaság (IDA)	170 tag
Nemzetközi Beruházás Védelmi Ügynökség (MIGA)	175 tag

Forrás: Worldbank Annual Report 2010

A Világbank-csoport szerepvállalása a világgazdaság helyreállításában és az államok gazdaságának fejlődésében már megalapítása óta óriási. Míg a II. világháború után az összetört európai államok talpra állítása, napjainkban a lassan függetlenedő harmadik világ államainak segítése és nemzetközi gazdaságba integrálása képezi fő feladatkörét. Így mondhatjuk, hogy e szervezet is komoly szerepet játszik a globális folyamatok fejlődésében, a nemzetek közötti gazdasági folyamatok alakításában.

A Bretton Woods-i trió harmadik egységét az Általános Vámtarifa és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) jelenti, melynek szerepét 1995. január 1-jétől a Kereskedelmi Világszervezet (WTO= World Trade Organization) tölti be (Révai Új Lexikona, 2006). Ez az egyetlen nemzetközi szervezet, mely a globális, országok közötti kereskedelmi szabályokkal foglalkozik. Legfontosabb feladata a kereskedelem szabadságának, akadálymentességének és folytonosságának biztosítása. Már a GATT lefektetett egy szabályrendszert, mely az országok közti kereskedelmi korlátok leépítését hangsúlyozta és mindazon kereskedelemkorlátozó technikák eltörlését szorgalmazta, mely az 1939-es válság idején versenyképtelenné tette az államokat. Ma 153 tagja van, így a világ országainak döntő többsége részt vesz és támogatja a

szabadkereskedelmi egyezmények létrejöttét és ratifikálja is azokat, így elősegítve a globális kereskedelmet. (www.wto.org)

Forrás: www.wto.org

4. ábra. A WTO tagjai és megfigyelői

Rengeteg előny származik e nemzetközi szervezet létéből. Segíti az államok közti békét, hiszen egy fórumot biztosít az országoknak kereskedelmi problémák megtárgyalására és elősegíti az országok közti kereskedelem zavartalan lefolyását. A szegényebb országok kedvezőbb alkupozícióval rendelkeznek, míg a gazdagabb államok számára előnyös, hiszen jócskán leegyszerűsíti a döntéshozatalt, hogy egy helyen, egy időben tudnak tárgyalni összes kereskedelmi partnerükkel. (www.wto.org)

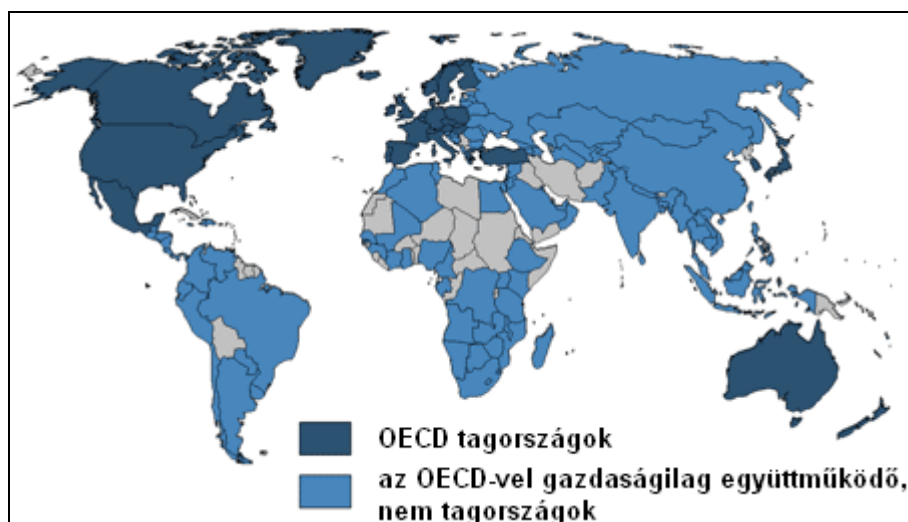
A kereskedelem liberalizálása a fogyasztók számára is kedvező, hiszen a kereskedelmi korlátok, protekcionista eszközök megszűnésével sem az áruk, sem a szolgáltatások árai nem lesznek olyan magasak. Az alacsonyabb árak mellett a szélesebb választék is a fogyasztóknak kedvez, főként a szezonális termékek esetében. A külföldről érkezett áruk vagy szolgáltatások inspirálhatnak hazai vállalkozókat is a külföldi technikák meghonosítására és az új technológiák, az új módszerek jó hatással vannak a hazai gazdaságra is.

A kereskedelmi korlátok megszűnésével nő az emberek reáljövedelme is, hiszen a korábban a termékek áraiba épülő plusz költséget így a fogyasztó magára költetheti. A kereskedelem elősegíti a gazdasági növekedést is. A hazai termékek iránt megnövekedett külföldi kereslet akár új munkahelyeket is teremthet, összességében tehát jó hatással van a globális kereskedelmi rendszerben résztvevő államok polgárainak életszínvonalára is.

2.2.2. Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD=Organization for Economic Cooperation and Development)

A Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (továbbiakban OECD) idén ünnepli fennállásának 50. évfordulóját. Már 1947-től létezett az európai országokat magába tömörítő Európai Gazdasági Együttműködési Szervezet (OEEC), ám az USA és Kanada 1960-as csatlakozásával a szervezet tagjai már interkontinentálissá váltak és így született meg a mai formájában is működő OECD. (Paláncsik, 2011)

A 34 tagállam magját az európai államok – azon belül is döntő többségében EU-tagállamok – adják, ám észak- és dél-amerikai, ázsiai és csendes-óceáni országok is képviseltetik magukat. Emellett az OECD folyamatosan kapcsolatban van a nagy feltörekvő BRIC (Brazília, Oroszország, India, Kína) országokkal és a Karib-térsséggel. Így az OECD körében együttműködő 40 állam (5. ábra) a világkereskedelem és a nemzetközi befektetések 80%-t teszi ki, belátható hát, hogy a szervezet globalizációs folyamatokban lévő súlya jelentős. (www.oecd.org)

Forrás: www.oecd.org alapján

5. ábra. OECD tagjai

Az egyre inkább integrálódó világ gazdaságban az OECD országokban tapasztalható konjunktúra nem csak az egyes nemzetállamok gazdaságától függ, hanem a globális gazdasági fejlettségtől is. Már az alapító okiratban is megfogalmazták, hogy a tagállamoknak véghez kell vinniük megfelelő gazdasági tevékenységet OECD partnerállamokban úgy, mint nem tagállamok területén a gazdasági fejlődés érdekében.

A szervezet maga is rendelkezik nemzetközi partnerekkel és több mint 70 nem tagállammal együttműködik. A határokon átívelő problémák megoldása érdekében évi 10 globális fórumot tartanak külső országokkal és regionális kezdeményezéseik lefedik Európát,

a Kaukázust, Ázsiát, Latin-Amerikát, a Közel-Keletet és Észak-Afrikát. Ezen felül az EU tagjelölt országainak segítésére jött létre az ún. SIGMA-program (Support for Improvement in Governance and Management), melynek célja felkészíteni és fejleszteni a potenciális jelöltek a megfelelő kormányzásra és vezetésre. (www.oecd.org)

2.2.3. Európai Unió (European Union)

A II. világháború után az európai államok infrastruktúrája és gazdasága olyannyira tönkrement, hogy a békeszerződések aláírása után szükség volt az államok gazdasági és politikai stabilitása és az USA-val való világgazdasági versenyképesség miatt összefogásra a – akár a korábbi ellenséges – államok között.

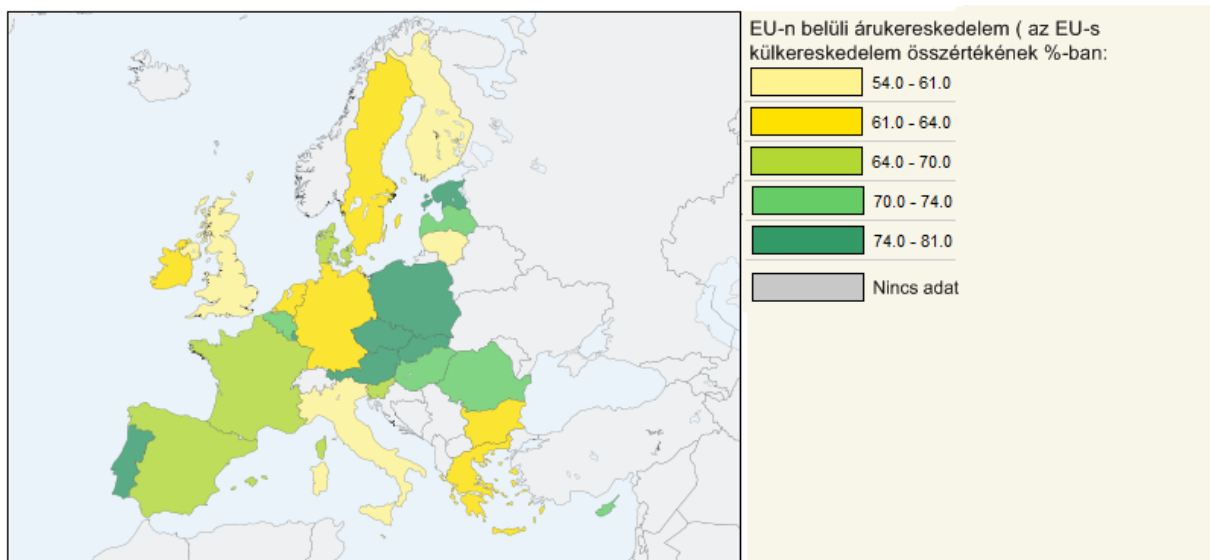
Az európai integráció az egyik legjobb példája a globalizációs folyamatok fejlődésének, hiszen az Európai Unióban nemcsak gazdasági, hanem politikai együttműködés is cél. Az integráció folyamatosan bővül, s lassan magába olvasztja az össze európai államot. 2004-ben volt a legnagyobb bővítés, amikor hazánk kilenc másik közép-, kelet-európai állammal együtt része lett az EU-nak, majd a 2007-es bővítés után (Bulgária, Románia) már 27 tagúra nőtt az EU tagországok száma (6. ábra).

Forrás: ec.europa.eu alapján

6. ábra: Európa és az EU

Az EU intern, azaz tagállamok egymás közti árukereskedelmének 2009-es értékeit mutatja be a következő ábra (7. ábra). Az ábra az EU összes külkereskedelmének százalékában mutatja az országok EU-n belüli árukereskedelmi hányadát.

Forrás: Eurostat

7. ábra. Az EU intern kereskedelme, 2009

Az EU a világkereskedelem exportjának 17,2%-át, importjának 18%-át adja, ez 1 097 milliárd euró értékű exportot és 1 206 milliárd euró értékű importot jelent. (Eurostat) A világkereskedelemben való részvételi hányad az export esetében enyhén csökkenő tendenciát mutat, míg az import tekintetében az érték kiegyensúlyozott 18-19% körül stagnál. A bemutatott adatok bizonyítják, hogy az európai integráció is komoly szerepet játszik a világkereskedelem és a világgazdasági folyamatok befolyásolásában.

2.2.4. Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ = UNO = United Nations Organization)

Az Egyesült Nemzetek Szervezetét a második világháború után, 1945-ben 51 ország hozta létre a nemzetközi béke és biztonság fenntartása, az országok közötti baráti viszony fejlesztése és a tagállamok életszínvonalának növelése és az emberi jogok védelme céljából. (www.un.org)

Ma már 193 tagállama (8. ábra) küzd a fent említett célokért és az ENSZ munkássága, missziói már az egész világot behálózzák. Az ENSZ békefenntartó, béketeremtő, konfliktusmegelőző, valamint humanitárius tevékenységein kívül számos más módon is (pl. szakosodott irodák, segélyalapok, programok) befolyásolja életünket és próbálja jobbá tenni a világot. (www.un.org)

Forrás: www.un.org alapján

8. ábra. Az ENSZ tagországai, 2011

Olyan fontos kérdéskörökkel foglalkozik, mint a fenntartható fejlődés, a környezetvédelem, menekültek, katasztrófa sújtotta területek segítése, továbbá a terrorizmus felszámolása. Előnyben részesíti és segíti a demokráciák megőrzését, az emberi jogok védelmét és terjedését. Fellép a nemek egyenjogúsága érdekében és segíti a kormányokat a gazdasági és szociális fejlődés elérésében azért, hogy a világot biztonságosabbá és élhetőbbé tegye a jelen és a jövő generációi számára. (www.un.org)

2.3. Transznacionális vállalatok (TNC)

A transznacionális vállalatok (angol rövidítéssel: TNC) a globális folyamatok és a gazdaság világméretűvé válásának talán legkézzelfoghatóbb bizonyítékai. Ezen nemzetközi nagyvállalatoknak köszönhetjük az áruházak széles kínálatát, a lehetőséget, hogy utazás nélkül megismerjünk más kultúrákat és nyelveket továbbá, hogy használjuk és megkönnyítsük életünket a külföldi országok egyikében kifejlesztett innovatív eszközökkel. (Palánkai, 2011)

A nemzetközi kereskedelmet és tevékenységet folytató vállalatok kialakulása az 1960-as évekre nyúlik vissza, de a mai értelemben vett nemzetközi nagyvállalatok országok közti munkamegosztással megvalósuló transznacionalizálódása a '70-es évekre tehető. „A transznacionális vállalat a mai világgazdaság porondján belső és külső kooperációs és gazdálkodási kapcsolataival olyan *modern termelő és vállalkozó szervezet*, amely szorosan összefügg korunk technikai és társadalmi fejlődésének következményeivel, és amely a források és tevékenységek globális optimalizálására törekszik.” (Palánkai, 2011) Jellemző

tehát a transznacionális és multinacionális vállalatokra, hogy anyaországukban állítják fel a vállalatközpontot, míg tevékenységeiket (termelés és szolgáltatás nyújtás) kihelyezik akár több külföldi országba (Pitelis – Sugden, 2000) .

A globalizáció terjedésével olyan nagyvállalatok jöttek létre, melyek óriási méreteikből adódóan nem tudták már minden tevékenységüket megfelelő módon felügyelni és menedzselni. Ekkor merült fel az igény valamilyen hatékony módszer iránt és kínált megfelelő megoldást a kiszervezés (outsourcing), mely a vállalat stratégiája szempontjából kevésbé fontos tevékenységek külföldi országokba való kihelyezését jelentette. Ez a vállalat számára előnyös, hiszen az adókedvezmények és az olcsóbb munkaerő következtében csökkenteni tudja költségeit és növelni tudja az egész vállalat működésének hatékonyságát. Az outsourcing egyaránt jelentheti a vállalategységek (pl. marketing, pénzügy, logisztika), továbbá a termelés részegységeinek (bizonyos terméke termelésének) más országba való kiszervezését. Problémaként merülhet fel viszont a szerződéses kapcsolatokba vetett bizalom hiánya, vagy lassú erősödése, a más országokban való munkavégzésből adódó elbocsátások, az anyaországban növekvő munkanélküliség stb. (Sziebig, 2006)

Az ENSZ terminológiája szerint az a vállalat minősül transznacionálisnak, amely tevékenységének legalább 25%-a több mint egy országban zajlik. Ezen nagyvállalatokra jellemző, hogy mind a pénzügyek, a koordináció, a toborzás, a kommunikáció, a termelés és a vállalat teljes menedzselése internacionálissá válik. (Appadurai, 2003)

Már a meghatározások is jól mutatják, hogy milyen jelentős nemzetközi tevékenységre és nemzetközi pénzáramlások lebonyolítására hivatottak a TNC-k és mennyire fontos szereplői a világkereskedelemnek. A Fortune Magazin évente felméri és közli a legnagyobb transznacionális vállalatok rangsorát, melynek első tíz helyezettjét a következő táblázatban mutatom be (2. táblázat). (A 2. mellékletben megtalálható az első száz legnagyobb transznacionális vállalat rangsora).

2. táblázat: A tíz legnagyobb transznacionális vállalat, 2011

Rangsor	Vállalat	Bevétel (millió \$)	Profit (millió \$)
1.	Wal-Mart Stores	421,849	16,389
2.	Royal Dutch Shell	378,152	20,127
3.	Exxon Mobil	354,674	30,460
4.	BP	308,928	-3,719
5.	Sinopec Group	273,422	7,629
6.	China National Petroleum	240,192	14,367
7.	State Grid	226,294	4,556
8.	Toyota Motor	221,760	4,766
9.	Japan Post Holdings	203,958	4,891
10.	Chevron	196,337	19,024

Forrás: <http://money.cnn.com/magazines/fortune>

2.4. A globalizáció történelmi ívének összegzése

E fejezet áttekintést nyújtott a globalizáció kulcsszereplőiről, ezek szükségességéről és a globális folyamatok lebonyolításában, szervezésében, ellenőrzésében betöltött szerepükről. Láthattuk, hogy az emberi civilizáció kialakulásának kezdetén a nemzetközi folyamatok is gyerekcipőben jártak még. Később kezdett egyre inkább fontosabbá válni a nemzetek közti összefogás. Mindaddig nem jött – nem is jöhetett létre – olyan szervezet, mely az országokat egyenrangúként kezeli, felettük áll és függetlenül irányítja, míg maguk a világ országainak vezetői fel nem ismerték a nemzetközi és nemzetek felett álló szervezetek létének szükségességét. Sajnos ehhez kellett mind a világgazdasági válság, mind pedig a két világháború.

Összességében azt mondhatjuk, hogy a globalizáció az ókorban jellemzően kulturális és vallási kapcsolatok terjedését és összeolvadását, a középkorban a hagyományok és a vagyon megosztását, míg a jelenben politikai és gazdasági együttműködést, nemzetek és földrészek közötti technológiai és kommunikációs kapcsolatrendszerként jelent.

3. A GLOBALIZÁCIÓS INDEX

Míg az előző fejezetekben a globalizáció kialakulásával, a globális világ fő mozgatórugóival foglalkoztam acélból, hogy jelen fejezet modelljének megértését segítsen elő, most a kutatásom fő részét képező modell kialakításának bemutatása következik.

A globalizáció modell kifejlesztésének célja, hogy felmérhessük egyes országok világgazdaságban, globális politikai folyamatokban való részvételét és dominanciáját. Emellett persze a rangsor felállítása lehetőséget ad, hogy az Európai Unióra és hazánkra vonatkozóan is levonjunk bizonyos következtetéseket a gazdaság, a politika, a technológiai adottságok és a személyi kapcsolatok terén. Az index felépítésének áttekinthetőségét segíti a következő táblázat (3. táblázat).

3. táblázat: A globalizációs index felépítése

Globalizációs index			
Gazdasági integráltság	Politikai megnyilvánulások	Technológiai háttér	Személyes kapcsolatok
Kereskedelem	Nemzetközi szervezetek tagsága	Internet felhasználók	Migráció
FDI (közvetlen külföldi befektetések)	ENSZ békemissziók támogatása	Internet hozzáférés (szerverek)	Turizmus
Külföldi adósság	Nemzetközi egyezmények ratifikálása		Személyes transzferek (átutalások)

Forrás: saját szerkesztés

Az indexem négy fő kategórián alapul (melyek megegyeznek az A.T. Kearney cég index kategóriáival), melyek további alkategóriákra bonthatók, ám ezek összetételét több ízben is módosítottam a cég módszertanához képest és felállítottam saját globalizációs indexemet, melynek módszertana jelentősen eltér a 2007-es indexétől.

Az egyes országok gazdasági integráltságát három adat alapján rangsorolom: a külföldi országokkal folytatott kereskedelem (export, import), a közvetlen külföldi tőkebefektetések (FDI=foreign direct investment) és a külföldi országoknál felvett kölcsönök, hitelek, tehát a felhalmozott külföldi adósság. Utóbbit saját ötlet alapján építettem be a rangsorba, mert úgy vélem napjainkban a külföldről felvett hitelek és a nemzetközi szervezetek által utalt kölcsönök is fontos részét képezik egy ország világgazdaságba való integráltságának és nagyban befolyásolják a hazai gazdaságpolitika alakulását.

A második terület, amely alapján a globális folyamatokba való integráltság meghatározható a nemzetközi politikai életben való részvétel: az adott ország mely

nemzetközi szervezetekben tag, milyen mértékben vesz részt ENSZ békemissziókban, továbbá mely fontos nemzetközi szerződéseket ratifikálta. A tanácsadó cég negyedik témakörét, a kormányzati transferek mértékét kihagytam elemzésemből, elégségesnek találtam a gazdasági kategóriákban vizsgált – elsősorban a transznacionális vállalatok által utalt – közvetlen külföldi tőkebefektetések be- és kiáramlását felhasználni az indexbe.

Ezen kívül vizsgálni fogom az ország technológiai hátterét, hiszen minél fejlettebb technológiailag egy ország, annál könnyebb az internethez való hozzáférés a háztartásokban, annál több internet-felhasználó van és emiatt az ország annál jobban értesült a globális folyamatokról és vesz részt benne. Kihagytam az elemzésből – a cég által ugyan feldolgozott – interneten keresztül elvégzett tranzakciók áttekintését, mert úgy véltem a szolgáltatás felhasználóinak száma elég információt szolgáltat az adott ország technológiai fejlettségéről.

A negyedik fontos kategória az adott ország állampolgárainak személyes kapcsolatait vizsgálja: a be-, illetve kivándorlók számát, valamint hogy az állampolgárok milyen gyakran utaznak külföldre nyaralás céljából (turizmus) és mennyi jövedelmet kapnak az anyaországon kívülről (külföldi munkavállalás). Ez esetben is változtattam a céges index módszertanán.. A vizsgált országok elemzésekor új részként építettem be a migrációt, de kihagytam a nemzetközileg lebonyolított telefonhívásokat, mert úgy hiszem, hogy napjainkban a kommunikációs csatornák fejlettségéről hitelesebb képet biztosít az internet-felhasználók és szerverek számának vizsgálata (ez pedig szerepel az elemzésemben).

Ezen adatok alapján fel fogok állítani egy rangsort, mely alapján megvizsgálom az országok, különösképpen az EU-tagállamok és hazánk helyzetét, erős, illetve gyengepontjait és áttekintem, hogy a világ országai közül mely országok vesznek részt leginkább a globális folyamatokban. Majd összehasonlítva az általam felállított rangsort az A.T. Kearney-féle 2007-es sorrenddel, a válság hatását is megvizsgálom a kiválasztott országok esetében.

A cég munkatársai az index sorrendjének meghatározásánál az összegyűjtött adatokat kategóriánként normalizálják³. Ez azt jelenti, hogy a kapott értékeket az adott ország, adott kategóriában mért adatainak legmagasabb értékéhez viszonyítva pontozzák 0 és 1 között. Ezután súlyozzák az adatokat úgynevezett „skála tényezőkkel”, ami minden ország esetében más és más, magába foglalja a GDP-, és a népességszám-változást. Ezután az országok kategóriánkénti értékeit összeadják háromszorosan súlyozva az FDI, és kétszeresen súlyozva a kereskedelmi értékeket, mert ezen két érték kiemelkedően fontos a globalizációs folyamatok értékelésében.

³ A cég módszertanáról bővebb információ a www.atkearney.com Globalization Index 2007 Methodology címszó alatt található.

A cég módszertanától az enyém teljesen eltér. Az általam felállított globalizációs index a témakörönkénti, majd alkategóriánkénti rangsorok összegzése után egy 1-100%-ig terjedő skálán helyezi el az államokat és mutatja meg a globális folyamatokba való integráltságukat. A modellben az 1% a legalacsonyabb globalizálódási fokot, a 100% pedig a maximális globalizálódási fokot jelöli.

A százalékos eredmény meghatározásához először alkategóriánként rangsoroltam az országokat. Az alkategória rangsora alapján pontszámokat rendeltem hozzá minden egyes országhoz. Az első helyezett 30 pontot, az utolsó 1 pontot kapott (osztott helyezéseknél ugyanazon pontokat kaptak az országok), ezt még szintén alkategóriánként végeztem el. A pontszámokat 120-szal osztottam el, mert a négy alkategória egyenként 30-30 pontot jelentett, tehát a 100%-nak a 120 pont felelt meg. Az osztás után megkaptam az alkategóriák százalékos értékeit, melyek összeadása után kijött a végeredmény, a globalizációs index.

Az általam kidolgozott globalizációs index 30 országot rangsorol: 11 európai, 6 afrikai, 8 ázsiai, 2 latin-amerikai, 2 észak-amerikai és egy óceániai államot vizsgálva (4. táblázat). Amikor kijelöltem a vizsgálatra szánt országokat, nagy figyelmet fordítottam arra, hogy minden földrész képviselve legyen a vizsgálatomban és minden típusú ország (fejlett, fejlődő, BRIC, OPEC, ANIEs stb.) szerepeljen a kutatásomban.

4. táblázat: A világ országai, a népesség megoszlása és a vizsgálatra kiválasztott országok

Földrész	Népesség	Népesség a világ népességének %-ban	A földrész országai (db)	Kiválasztásra kerülő országok darabszáma
Afrika	1 022 234	14,82%	57	6
Ázsia	4 164 252	60,39%	50	8
Európa	738 199	10,70%	48	11
Latin-Am. és a Karib térség	590 082	8,56%	46	2
Észak-Amerika	344 529	5,00%	5	2
Óceánia	36 593	0,53%	23	1
Összesen:	6 895 889	100,00%	229	30

Forrás: World Population Prospect (2010 revision), az ENSZ Népesedési Alapjának kiadványa és saját szerkesztés alapján

A kiválasztásra kerülő országok számának meghatározását részben a népesség és az adott földrészen található országok darabszáma, részben regionális jelentőség alapján végeztem. Így ugyan az ázsiai országok közül arányaiban több államot kellene vizsgálnom, mégis inkább az európai földrészre fektetem a hangsúlyt. Az európai országok jelenlétét azért

tartom fontosabbnak, mert ezáltal az Európai Unió és hazánk helyzetét is hitelesebben tudom majd vizsgálni a rangsor alapján.

5. táblázat : A vizsgálatban résztvevő országok

Európa (11)	Ázsia (8)	Afrika (6)	Latin-Amerika (2)	Észak-Amerika (2)	Óceánia (1)
Ausztria	Irán	Algéria	Argentína	Kanada	Ausztrália
Csehország	Izrael	Dél-afrikai Közt.	Chile	USA	
Franciaország	Japán	Egyiptom			
Görögország	Jordánia	Marokkó			
Magyarország	Kína	Nigéria			
Nagy-Britannia	Pakisztán	Tunézia			
Norvégia	Szaúd-Arábia				
Oroszország	Szingapúr				
Románia					
Spanyolország					
Svájc					

Forrás: saját szerkesztés

A kiválasztott országokat tehát a következő négy alfejezetben személyes kapcsolataik, továbbá gazdasági, politikai, technológiai szempontok alapján fogom vizsgálni.

3.1. Gazdasági integráltság

A világgazdaságba való integráltság egyes országok komoly jellemzője a globalizálódott világhoz fűződő kapcsolataik szempontjából. A kiválasztott országok világgazdaságban betöltött szerepét a külföldi kereskedelmi (export, import) kapcsolataik, az országba be-, illetve onnan kiáramló befektetések (FDI), továbbá az egyes országok külföldi adósságának mértéke alapján fogom rangsorolni.

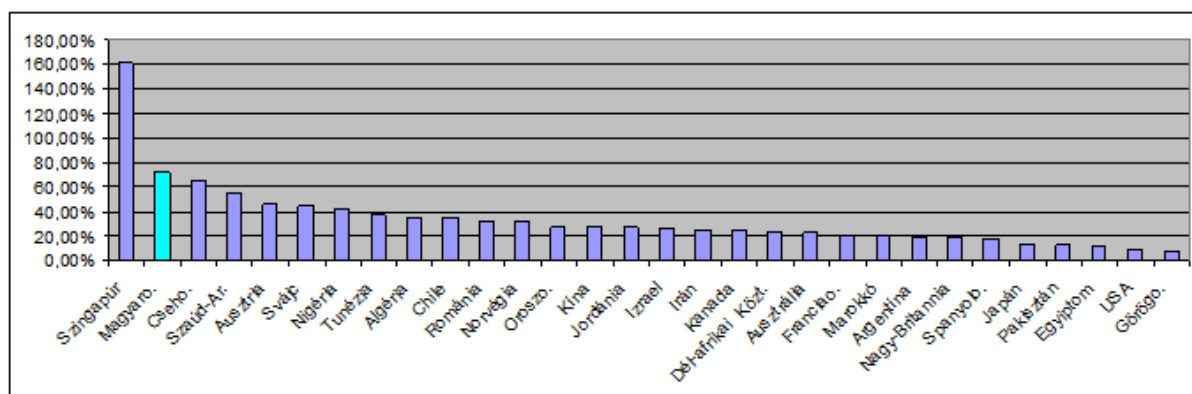
3.1.1. Kereskedelem

A vizsgált országok kereskedelmi kapcsolatainak szempontjából egyaránt fontosnak tartom áttekinteni az adott országba érkező, illetve az onnan exportált áruk és szolgáltatások mennyiségét. A kivitel értékét kétféle megközelítésből is vizsgálom, összértékében és a GDP-hez viszonyított aránya alapján. Így az ország külfölddel fenntartott kereskedelmi

kapcsolatairól megfelelő képet kapunk és a ezen rangsorok segítségével részben már megítélhetővé válik az ország világgazdaságba való integráltsága.

3.1.1.1. Export

Az export a külföldre szállított áruk, szolgáltatások értékét jelenti. E tényezőnek áttekintése azért fontos az ország gazdasági integráltságát tekintve, mert információt kapunk a vizsgált országok külföldi kereskedelmi kapcsolatairól. Az exportmennyiséget kétféle megközelítésből vizsgálom. Egyrészt a bruttó nemzeti termékhez viszonyított arányát érdemes áttekinteni, mert így láthatjuk, hogy az egyes országok saját össztermelésükhöz képest mennyit szállítanak külföldre. A következő ábra (9. ábra) a modellezésben részt vevő 30 ország 2010-es exportmennyiségét mutatja az adott ország GDP-jének százalékában. Mivel ehhez nem találtam internetes adatbázisban kiszámolt értékeket, így a CIA és a Világbank adatbázisa alapján magam számoltam a kivitel GDP-hez viszonyított arányát, mert úgy gondolom, hogy ez egy fontos mutató. Emellett természetesen az export összértékének rangsorát is felállítom és mindkettőt figyelembe veszem a gazdasági integrációs rangsor felállításánál.

Forrás: a www.cia.gov és a www.worldbank.org adatai alapján saját számítás

9. ábra. Export (a GDP %-ában), 2010

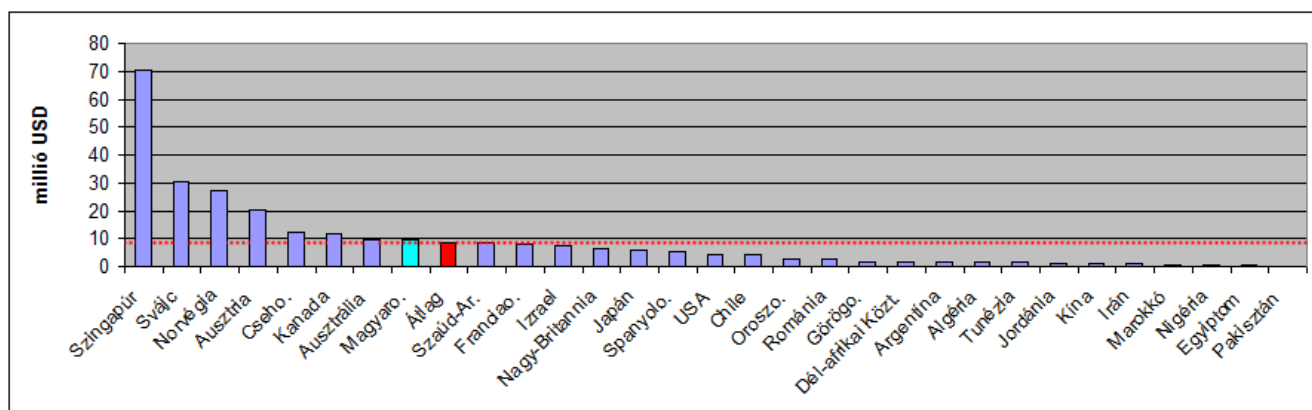
A fenti ábra alapján könnyen áttekinthetjük az országok GDP-arányos export szerinti rangsorát. A rangsor első helyén egy ázsiai országot, Szingapúrt találjuk. Ezen ország a Föld 14. legnagyobb exportáló és 15. legnagyobb importáló országa, továbbá – ahogy az ábra is mutatja – ő rendelkezik a legmagasabb GDP-hez viszonyított export-aránnyal. A magas kereskedelmi arány annak is köszönhető, hogy Szingapúr nagyon kevés kereskedelmi korlátot emel, a leggyakoribb kereskedelmi partnerekkel szemben – pl. Hong Kong, Malajzia, USA, Indonézia, Kína, Japán – pedig általában nagyon alacsony, vagy semmilyen korlátozást nem tart fent. Leggyakoribb kiviteli termékei: elektronikai eszközök, gyógyszerek, vegyianyagok,

üzemanyag alapanyagok és egyéb fogyasztói termékek. (Az összes Szingapúrra vonatkozó információ innen: http://www.economywatch.com/world_economy/singapore/export-import.html)

Érdekes eredmény, hogy hazánk a vizsgált országok közül – még az EU-tagállamokat is megelőzve – a második helyre került. Ez hazánk alacsony GDP értékével is magyarázható. Hazánk is számtalan kereskedelmi egyezményt írt már alá a külföldi országokkal szembeni, illetve általuk állított korlátozások kiküszöbölése céljából. Legnagyobb kereskedelmi partnerünk az EU (www.ksh.hu). Az uniós országokkal való exportunk értéke folyamatosan nő, 2011. januárjától májusig terjedő időszakban hazánk exportjának 76,9%-a (6880 milliárd forint értékben) került az Európai Unió országaiba és csak 23,1%-a (2076 milliárd forint értékben) EU-n kívüli országokba. (www.ksh.hu) A kutatásban részt vevő további európai államok közül Magyarországot Csehország, Ausztria majd a két nem EU-tag Norvégia és Svájc követi és csak a rangsor harmadik harmadában jelennek meg a nyugat-európai országok (pl. Nagy-Britannia és Franciaország) viszonylag magas kibocsátásuknak köszönhetően.

A GDP-hez viszonyított export átlagértéke 33,65% és ezen értéknek a fejlett nyugati államok (USA, Nagy-Britannia, Franciaország stb.) zöme alulmarad. Így az USA Görögországgal karöltve zárja a sort. Az Egyesült Államok a GDP értékének kb. 9%-át szállítja külföldre, ami a többi vizsgált ország értékeihez képes meglehetősen kevés, az első helyezett értékének mindössze 0,5%-a, ami összértékében kedvező helyezést biztosít számára, de arányaiban elenyésző és csak Görögországot tudja megelőzni.

De annak érdekében, hogy hiteles képet kapjunk az országok exportjáról, felállítok az export összértéke alapján is egy rangsort (ezer lakosra vetítve), melyet a következő ábra mutat be (10. ábra).

Forrás: www.cia.gov és www.un.org alapján saját szerkesztés

10. ábra. Ezer lakosra jutó export összérték, 2010

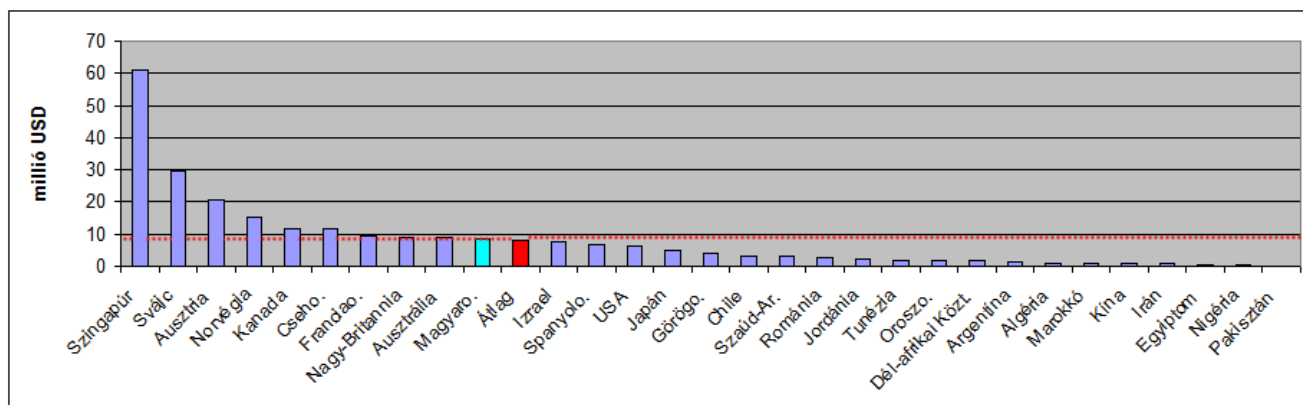
Az export összértéke alapján felállított sort szintén Szingapúr vezeti évi 358 400 millió dollár értékű kivitelével, ami közel öt millió lakosára vetítve 70,46 millió USD/ezer fő értékkel látványosan a legmagasabb eredmény. A rangsor szerint Svájc érdemelte ki a második helyet (30,35 millió USD/ezer fő) 232 600 millió dolláros exportmennyiségével, ami 7664 ezer fő lakosra osztódik. Hazánk 8. helyével (9,36 millió USD/ezer fő) épp az átlag előtt végezte 93 470 millió USD értékű exporttal és alig tízmilliós lakosságával. Magyarország értéke csak pár millióval előzi meg a kiválasztott országok ezer főre jutó átlag export-összértékét (8,68 millió USD).

Az összérték szerinti rangsorban az EU-tagállamok közül Magyarország Csehországgal karöltve az élmezőnyben található. A fejlettebb, régebben EU-tag, nyugati-európai államok (Franciaország, Nagy-Britannia, Spanyolország) értéke kissé az átlag alatt marad, míg a nemrég csatlakozott Románia és a válsággal küzdő Görögország szorultak a rangsor végére, ha csak az Unió tagjait vesszük figyelembe.

A rangsor utolsó három helyén afrikai államokat találunk, melyek ezer lakosra vetített kivitele a többi érték töredéke csak (Pakisztán ezer főre vetített export összértéke több század része Szingapúr összértékének).

3.1.1.2. Import

A kereskedelmi kapcsolatok áttekintésének másik részét az egyes országok behozatalának vizsgálata teszi ki. Az import esetében is ezer lakosra vetítve vizsgálom a behozatal összértékét (11. ábra) vizsgálom a kijelölt országokban.

Forrás: www.cia.gov és www.un.org alapján saját szerkesztés

11. ábra. Ezer lakosra jutó import összérték, 2010

Az ezer lakosra jutó import összérték rangsora nagyon hasonlít az export esetében felállíthatóhoz, az országok helyezései a két rangsorban nagyon erős, pozitív irányú kapcsolatot mutatnak. (A korrelációs táblázat a 3. mellékletben megtalálható.) Az első öt helyezett

ugyanaz és csak annyiban módosul a sorrend, hogy az USA tör az élre majdnem 2000 milliárd dollár értékű behozatalával és Kína visszacsúszik a második helyre 1327 milliárd dollárjával. Japán ugyan harmadik helyezettként van jelen, de alig több, mint 630 milliárdos értékével az első helyezett értékének harmadát sem éri el. A két rangsort összevetve könnyen megállapíthatjuk, hogy a legfejlettebb kereskedelmi kapcsolataik a fenti öt országnak vannak, hiszen ők járnak az élen a világ exportőrei és importőrei közt is. Az átlagos import összérték a vizsgált országok esetében 265 milliárd USD egy kicsit túllépi az export összérték 261 milliárd USD-jét.

Hazánk itt a 15. helyen (87 milliárd dollár) továbbra is a középmezőnyben Csehországgal képviseli a kelet-európai államokat. Az uniós államok közül ugyancsak Görögország csúszott leghátrébb, bár mögötte még jócskán találhatunk afrikai és ázsiai államokat, melyek import összértéke ugyanolyan alacsony a többiekéhez képest, ahogy ezt már az export esetében láthattuk. Az utolsó helyezettek sorrendje is csak kevésbé változott a kiviteli rangsorhoz képest, mindössze Marokkó lépett előre egy helyet.

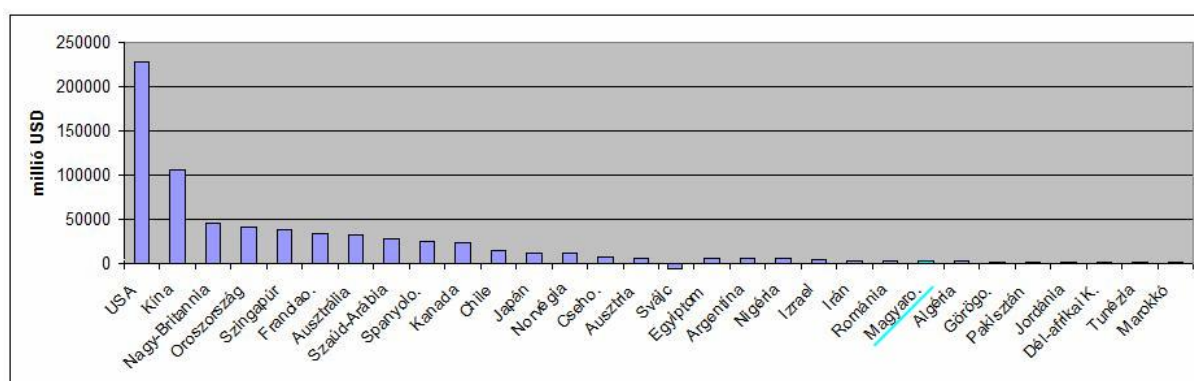
3.1.2. Közvetlen külföldi tőkebefektetések (FDI = foreign direct investment)

A közvetlen külföldi tőkebefektetéseket azért fontos vizsgálni az egyes országok globalizálódása szempontjából, mert információt ad a különböző gazdaságokból ki-, illetve az oda beáramló befektetések értékéről. Ez a fogalom a tőke egy külföldi országban való befektetését jelenti, leggyakrabban vállalatalapítás formájában jelenik meg. Klasszikus változatában (equity-mode) szűz tőkéről beszélünk (tehát, mikor a tőke először érkezik a másik országba), ám napjainkban egyre inkább elterjedt a non-equity mode, mely a tőke (nyereség) újrabefektetését és a vállalatközi hitelnyújtást jelenti. Továbbá a válság utáni bizalomhiány következtében egyre gyakoribbak a kevesebb külföldi piacismeretet igénylő befektetési módok (franchise, licenz, gyártás, szolgáltatás, agrártevékenység kihelyezés és menedzsment szerződések). (WIR 2010, www.unctad.org) Így amellet, hogy megállapíthatjuk, hogy mennyire szétterjedt pénzügyi-befektetői kapcsolatai vannak az adott országnak globális szinten, arról is informálódhatunk, hogy mennyire érdemes az adott országba befektetni, mennyire sokan vállalkoznak erre kedvező piaci helyzet reményében.

Az FDI három fontos tényezőt foglal magában: új tőkebefektetéseket, újra befektetett jövedelmet és vállalkozáson belüli hitelezést. Új tőkebefektetésnek minősül egy vállalat új részvényesének a vállalkozásba hozott tőkéje. Újabefektetésként kezeljük a vállalkozásban tartott, kifizetésre nem kerülő osztalékot, melyet a vállalkozásban további törzstőke-emelésre,

bővítésére, új berendezések vásárlására, kutatás-fejlesztésre stb. használnak fel, így az adott összeget újra befektetik. Vállalkozáson belüli kölcsönökről anyavállalat és külföldi divíziói között beszélhetünk, amikor az anyavállalat rövid-, vagy hosszútávú kölcsönökkel kisegíti leányvállalatát, vagy saját ügyeinek helyreállítására attól kap pénzügyi támogatást. (www.unctad.org)

A következő ábra (12. ábra) a vizsgált országok be- és kiáramló FDI értékeinek egyenlegét mutatja. A nagy többség kevesebbet fektet be külföldön, mint amennyi a beáramló befektetések összértéke, így pozitív egyenleggel rendelkezik. Egyedül Svájcnak negatív az egyenlege, tehát csak ezen kis ország fektet be többet külföldön, mint amennyi értékben hozzá áramlanak be a befektetések.

Forrás: UNCTADStat (Az ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Konferenciájának statisztikai adatbázisa)

12. ábra. Be- és kiáramló közvetlen külföldi tőkebefektetések egyenlege, 2010

A rangsor elejére ezúttal is az USA és Kína került, ezzel is bizonyítva, hogy a világgazdaságba való integráltságuk megingathatatlanul a legerősebb. Az Európai Unió nyugati tagállamai is az élmezőnyben kaptak helyet, nem beszélve Szingapúrról, amely szintén már második rangsorban kerül az első öt helyezett közé, de az első tíz helyezett között mindig megtalálható.

Hazánk Romániával és Görögországgal a rangsor harmadik harmadában foglal helyet és utánuk már csak az „örök utolsó” ázsiai és afrikai országok maradnak, hiszen melyik vállalkozó vinné a tőkéjét, olyan országba, ahol mindennaposak az utcai harcok és összecsapások. A rangsor végén találhatóak azon államok, melyekben nem biztonságos az élet. A www.mostdangerouscities.org felmérésében található legveszélyesebb városok rangsorában az első helyet foglalja el a dél-afrikai Cape Town nagyon magas bűnügyi, emberrablási és gyilkossági mutatóival. Szintén a világ tíz legveszélyesebb városa közt találjuk a pakisztáni Karashit. Ez is bizonyítja, hogy ezen országok – veszélyességük miatt – kevésbé vonzzák a befektetéseket és ezért kerülnek a rangsor végére. Az UNCTAD által a

világ 500 legnagyobb transznacionális vállalatának vezetőjének válaszaiból is kiderül, hogy a befektetéseket óriási mértékben visszafogja, ha az adott országban lévő politikai stabilitás és személyes biztonság nincs garantálva. (WIPS 2010-12. www.unctad.org)

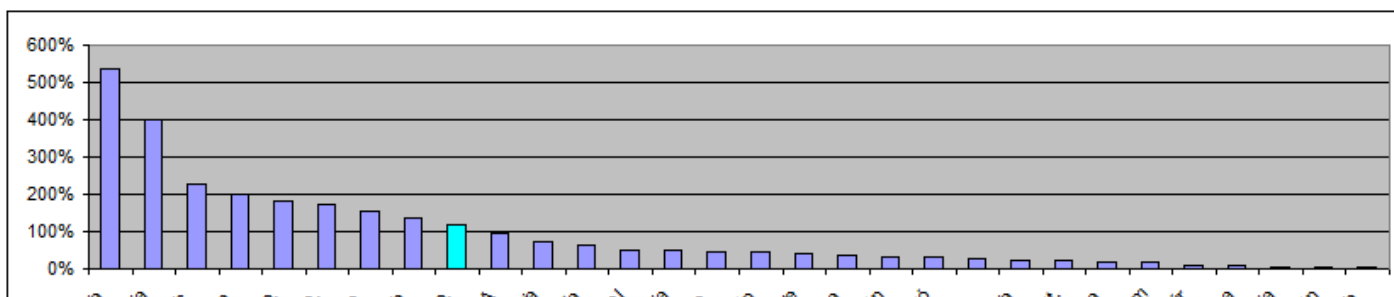
Pankij Ghemawat CAGE-elmélete szerint az FDI azon országokba áramlik elsősorban, melyek kulturálisan, adminisztratív, földrajzi és gazdasági szempontból hasonlítanak egymásra. (<http://cage.ghemawat.com/>) Ezért volt 2010-ig jellemző a perverz tőkeáramlás, azaz a fejlett országokból a tőke a fejlett – ismert struktúrájú – országokba áramlott. Ám ez a feltevés tavaly megbukott, amikor a nyugat-európai államok helyett a tőke Dél-, Kelet- és Délkelet-Ázsia felé fordult. (WIR 2011)

A rangsoromban Svájc egy különleges – negatív – értékkel szerepel, mégis a középmezőnyben és nem a végén található. Ez annak köszönhető, hogy ezen értékeket abszolút értékben érdemes vizsgálni, hiszen nemcsak az FDI-áramlás iránya, hanem annak mennyisége is árulkodik a globális világba való integráltságról, mutatja egyes államok gazdasági erősségét és befektető képességét (nagyobb az FDI-kiáramlás), vagy a külföldi tőkére való ráutaltságát (nagyobb az FDI-beáramlás). Viszont a túlzott mértékű külföldről finanszírozott beruházások gyakran függőségi viszonyt is kialakíthatnak a befogadó ország esetében. Hiszen a jó tőke segíti a GDP-növekedést, növeli a foglalkoztatást, továbbá segíti az export-árbevétel növelését is. (Blahó, 2007) Ha az országnak nagy mértékben kell a beérkező befektetésekre hagyatkoznia a fent említett komoly makrogazdasági mutatók kedvező alakulását illetően, az állam komolyan és visszafordíthatatlanul függővé válik a külföldi tőkével (a betelepülő külföldi vállalatokkal) szemben.

3.1.3. Külföldi adósság

A más országokkal és nemzetközi szervezetekkel szemben fennálló külföldi adósság vizsgálata azért fontos a globális gazdaságba való integráltság meghatározása során, mert ez alapján megállapítható, hogy a vizsgált országok mennyire vannak elkötelezve más országoknak és mennyire erős gazdasági-pénzügyi kapcsolatok kötik őket össze.

A következő ábrán (13. ábra) látható rangsor a kiválasztott országok magán és közösségi visszafizetendő kötelezettségeinek, adósságának kumulált értékét mutatja minden külföldi szervezettel, illetve magánszeméllyel szemben az ország GDP-jéhez viszonyítva a 2010-es évre vonatkozóan. Megjegyezném, hogy ezen rangsor élén járni korántsem olyan előnyös, mint a kereskedelmi rangsorok esetében volt.

Forrás: www.cia.gov alapján saját szerkesztés

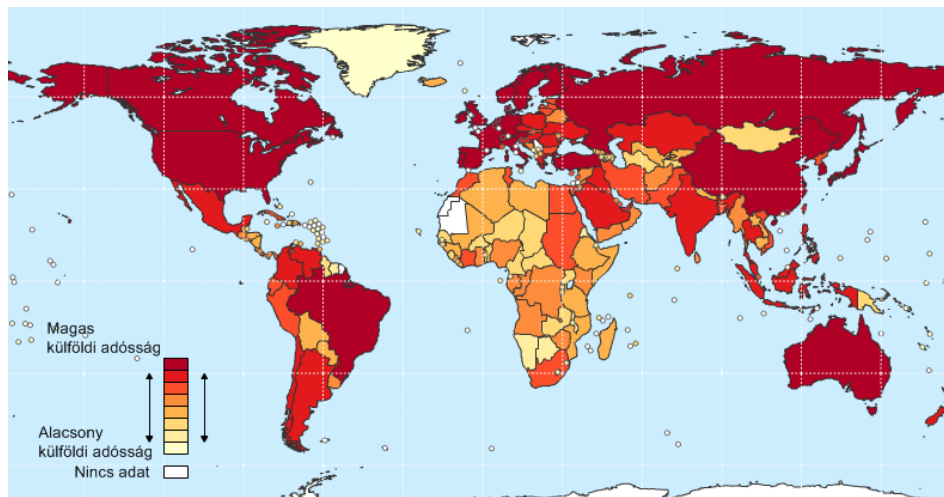
13. ábra. Külföldi adósság a GDP %-ában, 2010

Az ábrán látható, hogy a fejlett európai államok, a klasszikus jóléti, kapitalista államok GDP értékének akár többszörösével is eladósodhatnak, így a rangsor első felében sorakoznak fel. Ez annak is köszönhető, hogy az állampolgáraik által megszokott életszínvonalat és jólétet csak hitelekkel és kölcsönökkel tudják megvalósítani. Sajnálatos, hogy a rangsor első tíz helyezettje közül nyolc európai, azon belül hat EU-s tagállam. Rajtuk kívül csak Ausztrália és az Amerikai Egyesült Államok rendelkezik a GDP-jének megfelelő értékű külföldi adósságállománnyal. Ezen magas az adósságállományok okozzák napjainkban a világgazdaság fő problémáit az szuverén adósságválságokat és az államcsőd közeli helyzeteket.

A rangsor végén elhelyezkedő afrikai és ázsiai országok nem fegyelmezett gazdaságpolitikájuknak köszönhetően rendelkeznek alacsonyabb GDP-arányos adóssággal, csak az ő esetükben még nem görgette magát olyan mértékűvé az adósságcsapda, mint a fejlett országok esetében, ahol az eladósodás szinte tradíció. Továbbá az állampolgárok jólétével és a megfelelő szociális ellátással kevésbé törődő ázsiai-afrikai államok nem kölcsönökből, hanem nagyrészt segélyekből finanszírozzák magukat és mivel ezek nem visszatérítendő transzferek, ezért nem számítanak bele a külfölddel szemben fennálló adósság értékébe.

A fenti rangsor komplexitása is bebizonyítja, hogy nem elég pusztán egy rangsort felállítani, figyelembe kell venni, hogy az adott ország területileg mekkora, mekkora a lakossága, milyen mértékben kell ellátni a népességet, milyen a szociális ellátás az országban, mekkora szerepet vállal az állam a közfeladatok ellátásában, milyen a gazdasági helyzet, milyen mértékben fejlett technológiailag stb.

A következő ábra (14. ábra) jól szemlélteti – nem csak a kutatásban részt vevő 30 ország, hanem – a világ összes államára vonatkozólag, hogy melyik állam mekkora külföldi adóssággal rendelkezik.

Forrás: www.sitesatlas.com

14. ábra. Külföldi adósság a világ országaiban, 2010

A térképen is ugyanazt a helyzetet láthatjuk – csak rangsort nem tudunk megállapítani – mint amit a 13. ábra is bemutatott, hogy az Norvégiának, Nagy-Britanniának, Franciaországnak, Ausztráliának stb. rendkívül magas az adósságállománya, főként az afrikai, közel-keleti és kelet-európai országokhoz képest. Mivel a rangsort már az előző ábra is bemutatta, ezen ábra csak szemléltetés céljából került be a dolgozatba, mert úgy gondolom kiválóan mutatja, hogy az egész világ el van adósodva, ami nem akkora baj, mint inkább az, hogy ez ellen csak kevesen akarnak, illetve tudnak tenni.

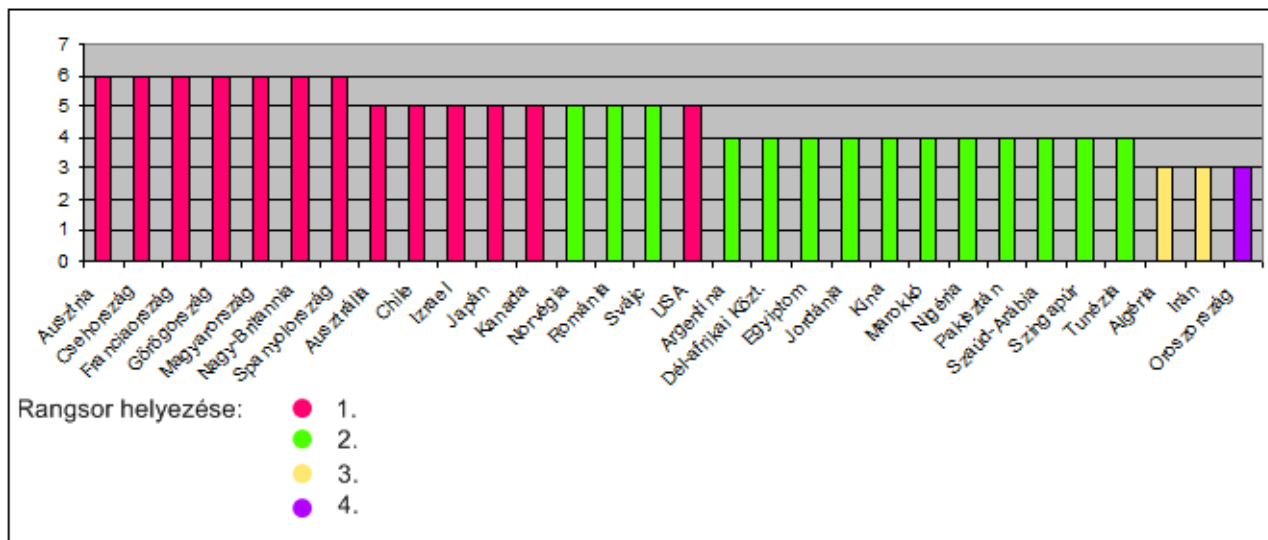
3.2. Politikai megnyilvánulások

A globális folyamatokban való részvétel és az országok hatalmának mértékét, azok nemzetközi politikai kapcsolatait és politikai életben való részvétele alapján vizsgálom meg. Ehhez áttekintem az országok nemzetközi szervezetekbeni tagságát, bizonyos nemzetközi egyezmények ratifikálásának meglétét, továbbá az ENSZ békemissziók anyagi támogatásának mértékét. Így felállítható a politikai megnyilvánulások rangsora, mely a globalizációs index második fontos alkategóriáját képezi, hiszen ez alapján körvonalazódik a kutatásban részt vevő államok politikai befolyása.

3.2.1. Nemzetközi szervezetek tagsága

A kiválasztott államok tagságát hat nemzetközi szervezetben vizsgálom. A 2.2. alfejezetet szándékosan azért szenteltem az egyes nemzetközi intézmények, tevékenységük és tagságuk bemutatásának, hogy jelen fejezetben már ismert legyen e szupranacionális szervezetek jelentősége a világ politikai életében és hogy mely országok vesznek részt, illetve támogatják tevékenységüket.

Most áttekintem a 30 ország EU, IMF, Világbank, ENSZ, OECD és WTO-tagságát. Ezek közül kivétel az Európai Unió tagság, melyet kizárólag az európai államok esetében veszek számításba a rangsor felállításakor. A következő ábra (15. ábra) azt szemlélteti, hogy a kiválasztott államok hány nemzetközi szervezetben rendelkeznek tagsággal.

Forrás: a különböző nemzetközi szervezetek hivatalos honlapjai

15. ábra. A vizsgált országok tagsága nemzetközi szervezetekben, 2010

A nemzetközi szervezetekbeni tagság nem mutat nagy eltérést a vizsgált országok körében. Mindegyikük tagja az Egyesült Nemzetek Szervezetének, a Világbank IBRD szervezetének és a Nemzetközi Valutaalapnak (IMF). Az eltérést az EU-, az OECD- és a Kereskedelmi Világszervezetben lévő tagság, illetve annak hiánya okozza. A rangsorolás szempontjából az európai integrációs tagságot kizárólag a tíz európai állam esetén érdemes számításba venni és emiatt kap kevesebb pontszámot Norvégia, Svájc és Oroszország.

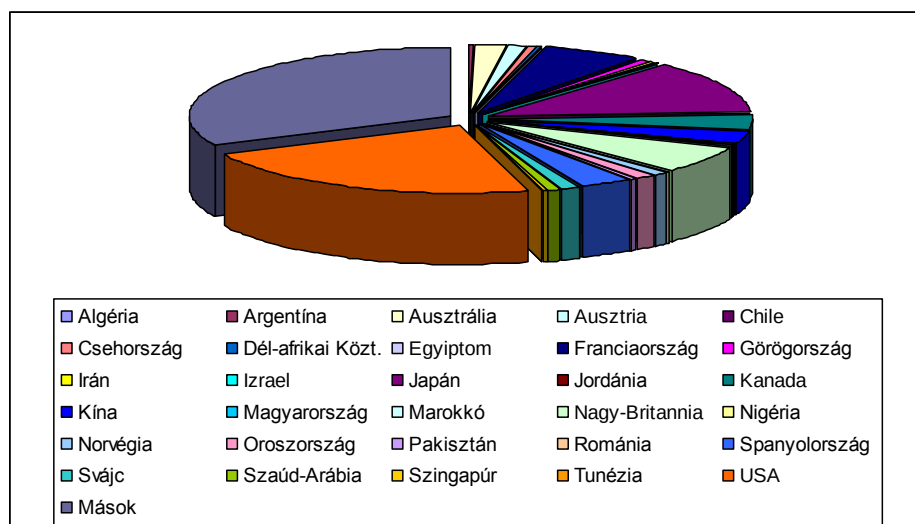
Rangsorolás szempontjából első helyre kerültek a hat szervezeti tagsággal rendelkezők (Ausztria, Csehország, Franciaország, Görögország, Magyarország, Nagy-Britannia, Spanyolország), illetve az öt szervezetben részt vevők közül azok, melyeknek az EU-s tagság nem értelmezhető, mert nem európai államok (Ausztrália, Chile, Izrael, Japán, Kanada, USA). A szintén öt szervezetbeni tagsággal rendelkező Románia, Norvégia és Svájc csak a második helyet érdemelte ki az előbbi esetén az OECD, az utóbbiak esetén az EU-s tagsági hiánya miatt. Szintén a második helyen osztoznak azon nem európai államok is, melyeknek egyébként sem lehetne EU-s tagságuk, de az OECD-ből való kimaradásuk után mégis hátrébb kell sorolnom őket. Algéria, Irán marad le leginkább az OECD-s tagságuk hiánya és a Kereskedelmi Világszervezetben lévő megfigyelői és nem tagsági státuszukból kifolyólag, így

ők osztoznak a harmadik helyen. Míg Oroszország szintén a fenti okokból, továbbá európai ország révén az EU-s tagság hiányából adódóan foglalja el a rangsor legutolsó helyét.

3.2.2. ENSZ költségvetéséhez való hozzájárulás

Az ENSZ költségvetésének jelentős részét a szakosodott szervezetek fenntartása mellett a segélyek, továbbá a béketeremtő és fenntartó missziók finanszírozására fordítják. Jelenleg 16 ENSZ-misszió folyik négy földrészen, ami 15 békefenntartó misszióból és a speciális afganisztáni politikai misszióból áll. (www.un.org)

Ezen tevékenységekben a legtöbb tagállam részt vesz és ezen küldetéseket az ENSZ tagállamok közösen finanszírozzák. Minden tagállamnak tagdíjat kell fizetnie. (www.menszt.hu) A Tagdíjbizottság felméri az ország részesedését a világ teljes nemzeti össztermékében és a hozzájárulás mértékének meghatározása a tagállam fizetőképessége alapján történik, de a maximális hozzájárulás a költségvetéshez 22%. A vizsgált országok esetében a költségvetési hozzájárulás mértékét a következő ábra (16. ábra) mutatja.

Forrás: www.un.org

16. ábra. Kvóta az ENSZ költségvetéséhez, 2010

3.2.3. Nemzetközi egyezmények ratifikálása

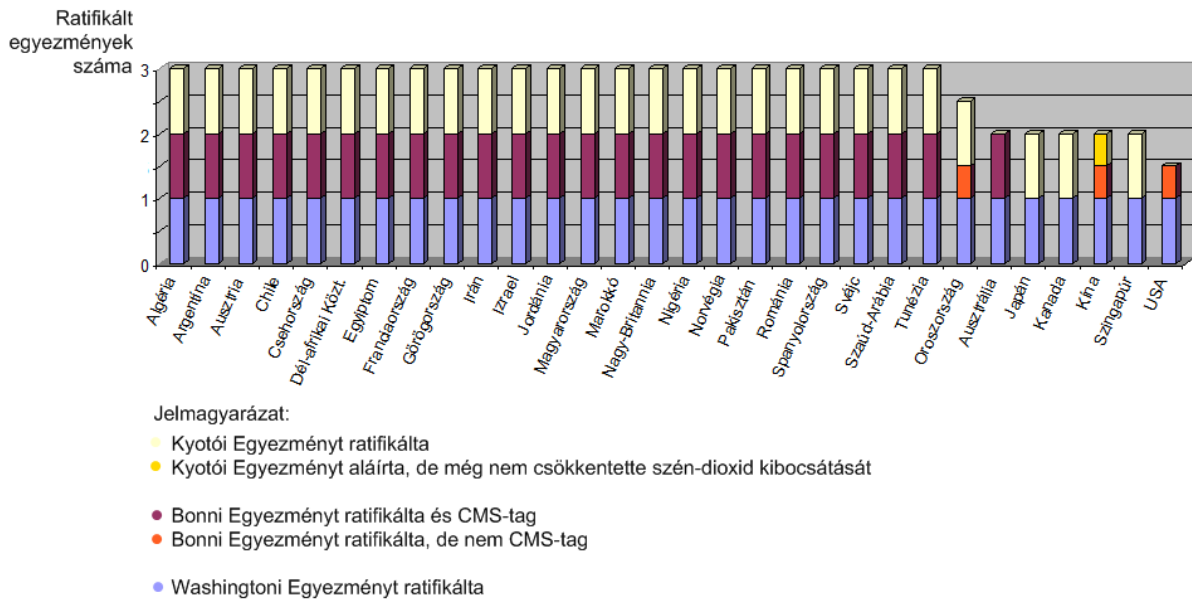
A dolgozat ezen alfejezetében három fő nemzetközi egyezmény ratifikálásának meglétét tekintem át a vizsgált országok esetében és a rangsor felállítását nemcsak az egyezmény aláírása, hanem annak kronológiai sorrendje szerint valósul meg. Az egyik a Washingtoni Egyezmény (1974) (CITES = Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora = Egyezmény a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről), ami egy nemzetközi kormányközi egyezmény,

melynek célja, hogy a vadon élő növények és állatok egyedeivel folytatott nemzetközi kereskedelem ne veszélyeztesse e fajok fennmaradását. (www.cites.org)

A második nemzetközi egyezmény, amely tagsága beleszámít a rangsorba a Bonni Egyezmény (1979) (CMS = Convention on Migratory Species = A vándorló fajok összehangolt, nemzetközi védelmét szolgáló keretmegállapodás), melyet az ENSZ környezetvédelmi programja (UNEP) kezdeményezett a szárazföldi, vízi, illetve levegőben vándorló állatfajok védelme érdekében. Az előbbit összesen 175, utóbbit 116 ország ratifikálta. A Bonni Egyezmény esetében az egyezményt aláíró, de nem CMS-tagok (Kína, Oroszország, USA) a CMS-tagok után és a nem aláíró és nem tagállamok (Kanada, Japán, Szingapúr) előtt kerülnek besorolásra. (www.cms.int)

A harmadik kiemelkedően fontos nemzetközi egyezmény, a Kiotói Egyezmény (1997), melyet az ENSZ Klímaváltozási Konvenciójának keretében dolgoztak ki az üvegházhatású gázok koncentrációjának és ezáltal a globális felmelegedés hatásainak enyhítésére. (www.elhetoelet.hu) Ennek értelmében a résztvevő, iparosodott államok vállalták, hogy széndioxid-kibocsátásukat az aláírást követő évtizedben 5,2 %-kal az 1990-es szint alá szorítják vissza. A jelenleg hatályban lévő Kiotói Egyezmény 2012-ig van érvényben és 2006 decemberéig már 169 ország csatlakozott az egyezményhez. Azonban mivel a legsúlyosabban szennyező Amerikai Egyesült Államok és a szintén nagyon szennyező Ausztrália nem ratifikálta az egyezményt, míg a veszélyesen szennyező államok közül Kína és India ugyan ratifikálta, de különleges elbánásban részesülnek, így egyelőre még nem kellett csökkenteniük a CO₂-kibocsátást. Ezért a csatlakozott országok a világ szén-dioxid kibocsátásának csak 61,6%-át képviselik (www.cms.int). A legutolsó egyezmény esetében a rangsorban a vizsgált országok közül a sorrend felállításánál nem a kronológiára, hanem a ratifikációra fektettem a hangsúlyt, így az első helyen osztoznak azon országok, melyek aláírták és ratifikálták is, hátrébb pedig Kína lesz, aki ugyan aláírta, de még nem tartja be a szén-dioxid csökkentési elvárást és az USA, valamint Ausztrália csúsznak leghátrébb, hiszen ők egyáltalán nem ratifikálták az egyezményt.

A következő ábra (17. ábra) a fent meghatározott módszer alapján mutatja be a vizsgált országok rangsorát a nemzetközi szerződések aláírása, ratifikálása esetén.

Forrás: az egyezmények saját honlapjai

17. ábra. Nemzetközi egyezmények ratifikálásának megléte 2010-ben

A Washingtoni Egyezményt mind a 30 kiválasztott ország aláírta és ratifikálta is. A Bonni Egyezmény esetén vannak ratifikáló és CMS-tag országok (24); ratifikáló, de nem CMS-tag országok (3) és az egyezménnyel egyáltalán nem foglalkozó országok (3). Míg a Kyotói Egyezmény esetén a kutatásban részt vevők közül 27 állam aláírta és ratifikálta az egyezményt, ám Kína speciális esetében hiába ratifikálta hivatalosan, ha különleges bánásmódja miatt nem valósítja meg a CO₂-csökkentést, és vannak az utóbbi egyezményt egyáltalán nem ratifikáló országok (USA és Ausztrália) is, melyek a kutatásban részt vesznek.

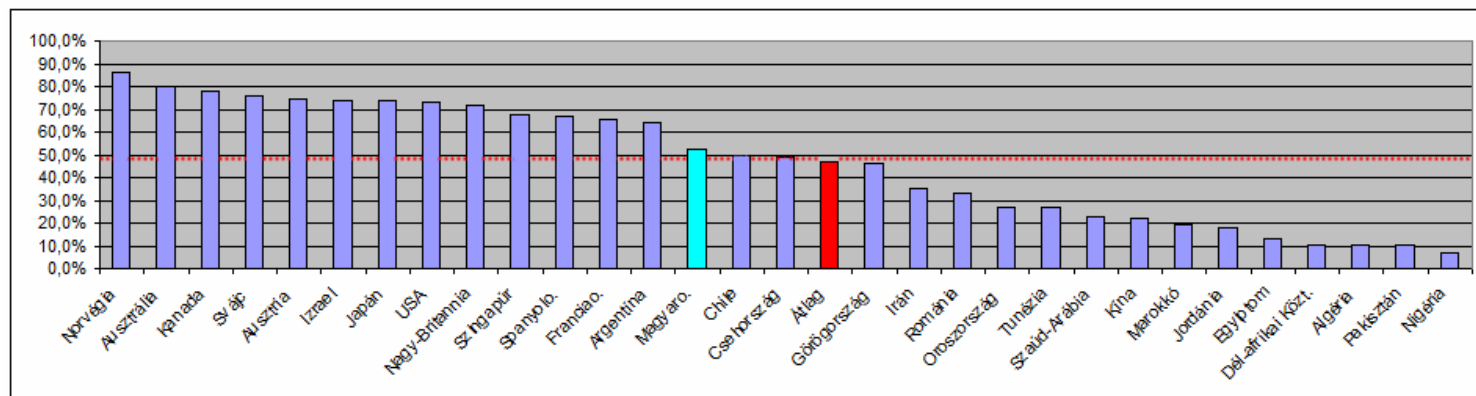
3.3. Technológiai háttér

Az országok globális folyamatokba való integráltságához hozzájárul technológiai háttérük: az internet-kapcsolat létesítésének lehetősége, a hálózat lefedettsége, az internet-hozzáférést segítő szerverek, szolgáltatók valamint, az internet-felhasználók száma. Ezen adatok alapján meghatározható, hogy az adott ország globális folyamatokba való bekapcsolódásának vannak-e megfelelő technológiai alapjai és az állampolgárok élnek-e a könnyebb és gyorsabb információ-szerzés és nemzetközi kommunikáció lehetőségével.

3.3.1. Internet-hozzáférés

Mind gazdasági, politikai, mind személyes kapcsolatok nemzetközi fenntartása és országhatárokon átívelő kommunikáció céljából fontos lehet az internet hozzáférés a fejlett és

fejlődni kívánó országokban. A következő ábra (18. ábra) azt mutatja a kutatásban részt vevő országok esetében, hogy az adott állam népességének hány százaléka használja az internetet.

Forrás: www.internetworldstat.com

18. ábra. Internet-hozzáférés, 2010

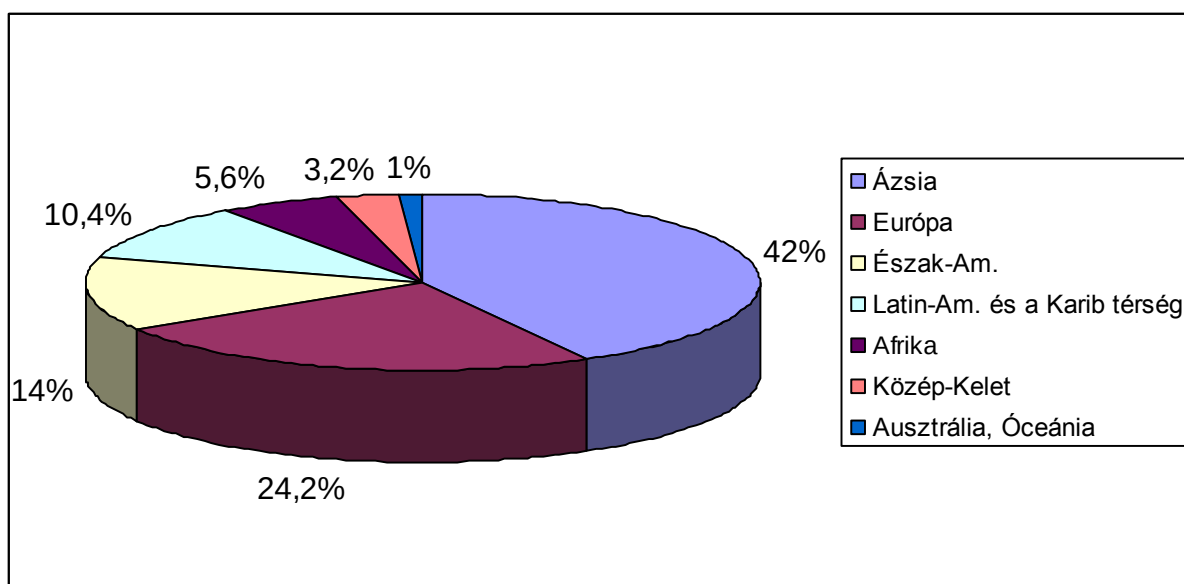
A fejlett országokat a rangsor elején találjuk, hiszen ők nagyobb múlttal rendelkeznek a technológiai fejlődést tekintve, így az internet hozzáférés – a szolgáltatás kiépítettsége miatt– magasabb értéket mutat, mint az átlagos 47%.

A fejlett országnak tekintett USA (73,2%) és a dinamikusan fejlődő Kína (22,4%) még csak az első öt helyezettben sincs benne, ez az össznépszerűség magas számának és Kínában az internet-cenzúrának köszönhető. Norvégia az élre tör 86%-os internet-hozzáférési arányával és Svájc is kivívja magának a 4. helyet 76%-os értékével. Csak utánuk következnek az EU-tagállamok, akik közül Magyarország a 14. helyével és 52,5%-os értékével megint a rangsor közepén található Görögországot és Romániát újfent megelőzve. (www.internetworldstat.com)

Technológiai háttérük hiánya és a hálózat kiépíthetlensége miatt nem meglepő módon a rangsor utolsó öt helyezettje afrikai állam, s ezen országokban az internet hozzáférés 10% körüli értéket mutat, ami jelentős lemaradás a kutatásban részt vevő átlag 47%-hoz és az abszolút vezető norvég értékhez képest is.

3.3.2. Internet felhasználók száma

Az internet felhasználók számának rangsorolása abban különbözik az internet hozzáférés vizsgálatától, hogy ez esetben az adott országban internetezők számát mérem meg és vetítem száz főre, míg az előző rangsor ezt viszonyította a teljes lakossághoz. A következő ábra (19. ábra) a világ internet-felhasználóinak terület szerinti megoszlását mutatja.

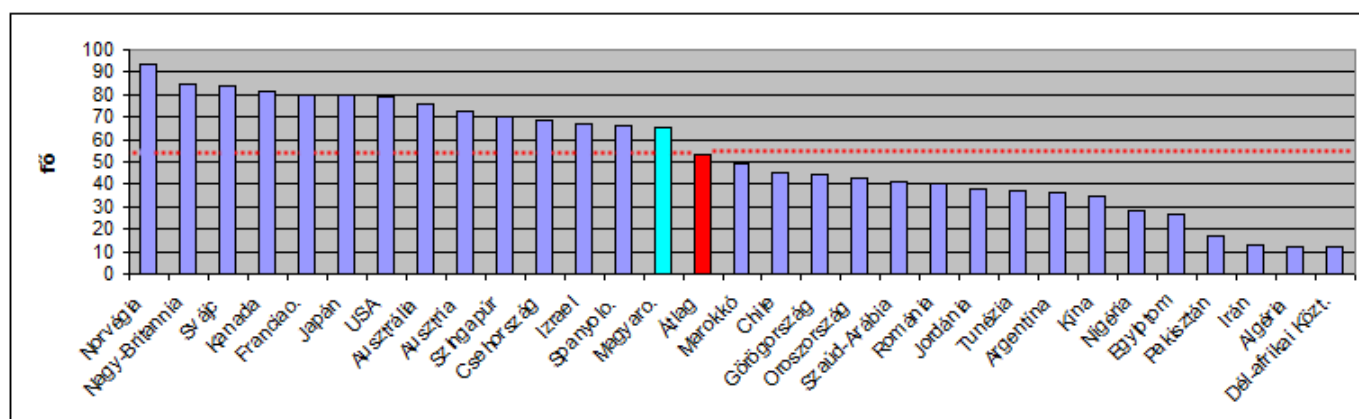

Forrás: www.internetworldstat.com

19. ábra. A világ internet-felhasználóinak terület szerinti megoszlása, 2010

A világ internet-felhasználóinak majdnem fele Ázsiában él, ehhez nyilvánvalóan hozzájárul, hogy Kína és India – a két legnépesebb ország – is egyre inkább kiterjeszti internet-kapcsolatait és felismerték, hogy gyorsan fejlődő gazdaságukhoz szükséges az internet-kapcsolat és a nyitás a világ felé. Ezen kívül Japán fejlett gazdasága is sok nemzetközi technológiai kapcsolatot igényel. Az európai internet-felhasználók a világ felhasználóinak 22,7%-át teszik ki. Az Európai Unió tagállamaiban átlagosan a háztartások 61 %-a rendelkezik internet-hozzáféréssel, míg hazánkban körülbelül minden második háztartásban van hozzáférés a világhálózathoz (Eurostat). Afrika 5,7%-os értéke arról tanúskodik, hogy az interneten való böngészés már a fejlődő országokban is egyre könnyebbé válik, bár a személyi számítógépek forradalma még mindig nem érte el Afrika zömét.

Ha csak a vizsgált harminc ország rangsorát nézzük, akkor látható, hogy a következő rangsor (20. ábra) nagy hasonlóságot mutat az előzővel, köztük erős kapcsolat van (A korrelációs táblázat a 4. mellékletben található).

Forrás: www.itu.int (International Telecommunication Union)

20. ábra. A világ internet-felhasználóinak terület szerinti megoszlása, 2010

Akárcsak az előző technológiai rangsor esetén, most is Norvégia vezeti a rangsort százból 93 internetezőjével. A második legtöbb internetező száz főre vetítve a Nagy-Britanniában él, míg ettől Svájc mindössze két fővel marad le és foglalja el a dobogó harmadik fokát. Hazánkban száz főből 65 internetezővel találkozhatunk és ezzel az eredménnyel a 14. helyet érdemeltük ki meghaladva a világátlag 53 főt, de az európai országok átlagát (68 fő) éppen nem értük el.

A rangsor végén kis átalakulást láthatunk: Irán az előző rangsorban a középmezőnyben foglalt helyet, most százból 13 internetezőjével a rangsor végére csúszik Algériával és a legalacsonyabb értékkel rendelkező (12,30 fő 100 emberből) Dél-afrikai Köztársasággal karöltve.

Azért volt hasznos e mellett a rangsor mellett az internet-hozzáférés rangsort is megvizsgálni – mely a felhasználók számát az össznépességhez arányította – mert a kettőt összevetve kapunk hiteles eredményt az államok technológiai háttéréről.

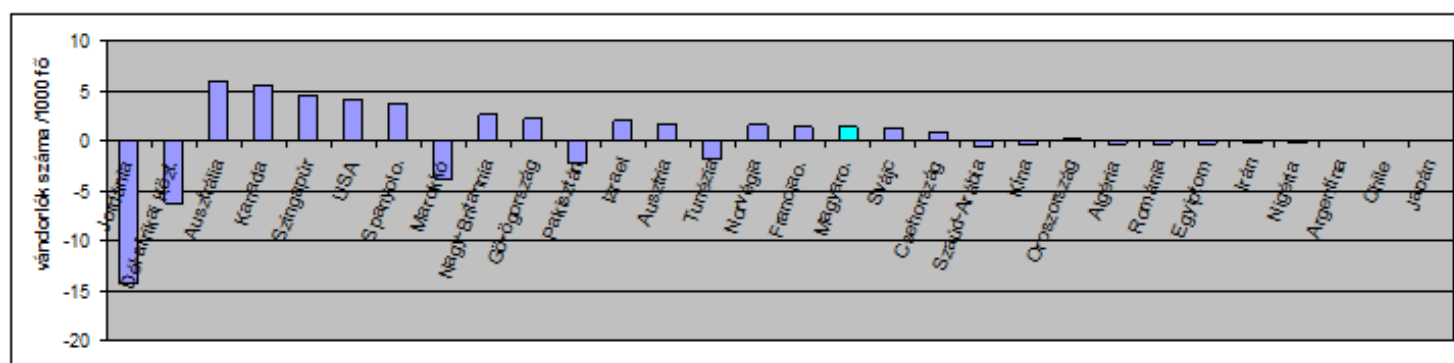
3.4. Személyes kapcsolatok

Míg a korábbi alfejezetekben egy-egy ország egészére vonatkozó gazdasági, politikai és technológiai adatokat tekintettem át, jelen fejezetben az állampolgárok szintjén vizsgálódok és az egyéni, személyes kapcsolatok alapján mérem fel az adott ország globális folyamatokban való részvételét.

Így fontosnak tartom áttekinteni, az adott országba be-, illetve onnan elvándorlók számát. Továbbá, hogy különböző országokból hányan választanak külföldi úticélt nyaralásuk alkalmából. Hiszen ez nemcsak az anyagi háttérrel árulkodik, hanem az állampolgárok érdeklődését és nyitottságát bizonyítja más kultúrák és civilizációk iránt. A személyes kapcsolatok harmadik kategóriájaként pedig a külföldről érkezett személyes transzfereket, átutalásokat vizsgálom meg, tehát a külföldön munkavállalók hazautalt jövedelmét, mert ezzel fel lehet mérni a globális gazdasági folyamatokban való egyéni részvételt.

3.4.1. Migráció

A Migráció Nemzetközi Szervezetének (International Organization for Migration = IOMI) jelentése szerint 214 millió bevándorló él a világ különböző részein. Ők a világ össznépségének 3,1%-t jelentik. Dolgozatomban az ezer főre vetített vándorlók száma alapján állítok fel rangsort, a vándorlók számának abszolút értékét és nem előjelét, azaz irányát nézve. A következő ábrán (21. ábra) látható adatok azt mutatják, hogy ezer főből átlagos hány fő a be-, vagy kivándorló az adott országban. Ez magában foglalja a gazdasági okokból vándorlókat, a menekülteket és nem tesz különbséget legális és illegális vándorlók között, csak ezek összességét közli. (www.iom.int)

Forrás: www.cia.gov

21. ábra. Vándorlók 1000 főre vetítve, 2010

Az ábra sorrendjét a migráció abszolút értéke határozta meg, a vándorlás irányát csak az értékek előjele befolyásolta, az ország helyét a rangsorban nem. Hiszen legyen szó im-, vagy emigrációról, a vándorlók összértéke befolyásolja a népességváltozást különböző országokban, tehát ily mértékben járul hozzá a globális népesedési folyamatokhoz.

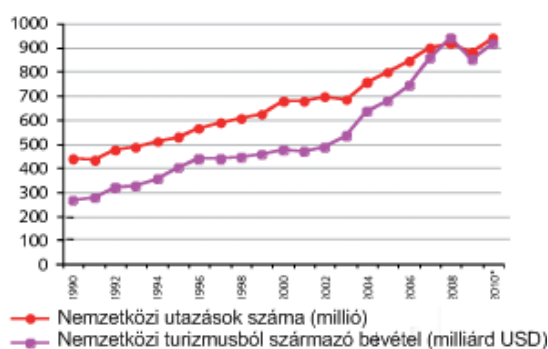
Az ábrán jól látható, hogy a 30 vizsgált ország felébe bevándorolnak, míg tíz országra a kivándorlás jellemző. Öt további ország (Irán, Nigéria, Chile, Argentína, Japán) esetében pedig a 2011-re becsült adat a népesség vándorlásának kiegyenlítetttségét, tehát 0-t jelez előre. Jordánia és a Dél-afrikai Köztársaság a kivándorlás magas értékének köszönheti rangos helyét a listán, míg a legtöbb bevándorló Ausztráliába és Kanadába érkezik.

Az európai országok 82%-ára az immigráció és csak kettő országra (Románia és Oroszország) jellemző az emigráció. Ezen adatok oka az európai államok által kínált jólét, mely külföldi országokból érkezőknek reményt és életszínvonal-javulást jelent korábbi helyzetükhöz képest.

3.4.2. Turizmus

A turizmus kategóriája mind nemzeti, mind nemzetközi szinten a gazdaság számára fontos bevételi forrássá lépett elő az utóbbi években. Ha a turizmust, mint egy nemzetközi kereskedelmi ágazatot kezeljük, akkor azt mondhatjuk, hogy a világkereskedelem egyik kulcsfontosságú kategóriájává vált. Az nemzetközi turizmus által generált összjövedelem – beleértve az utazási költségeket, illetékeket stb. – 1 billió USD volt 2010-ben, azaz majdnem 3 milliárd USD naponta. A turizmus-export közel 30%-át teszi ki a világ kereskedelmi szolgáltatás-exportjának, és 6%-ban hozzájárul a világ országai közt lebonyolított árukivitelhez. (UNWTO)

A pesszimista várakozásokkal ellentétben – melyek a világturizmus lassú helyreállítását jósolták meg a 2007-es pénzügyi válság és a nemzetgazdaságok recessziója miatt – 2010-ben a nemzetközi turizmus világszerte megélénkült. A külföldre utazók száma 6,6%-kal nőtt a 2009-es értékhez képest és elérte a 940 millió főt. (UNWTO) A nemzetközi turizmus növekvő trendjét a következő ábra (22. ábra) szemlélteti.

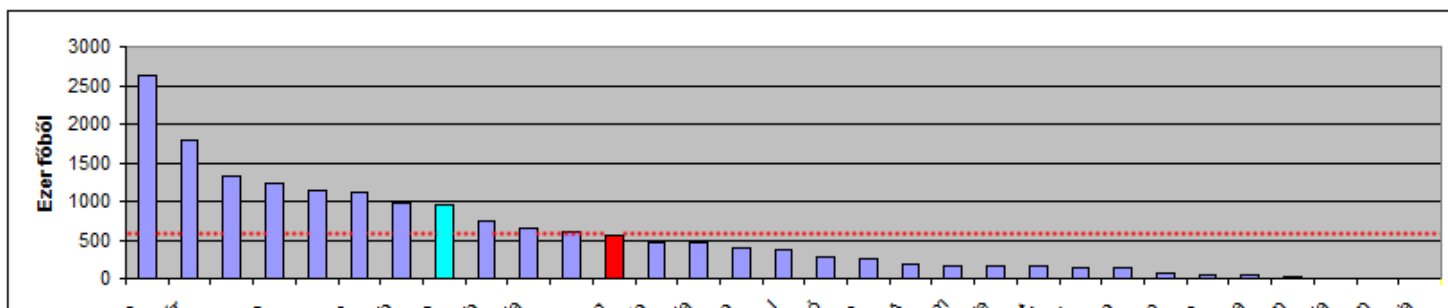
*becsült adat

Forrás: World Tourism Organization (UNWTO)

22. ábra: Nemzetközi turizmus 1990–2010*

A nemzetközi turizmus az utóbbi húsz évben egyre jobban élénkült és mind a turisták és utazások száma, mind az ebből származó bevétel folyamatosan nőtt. A fejlődő országok nemzetközi turizmusban való részvétele jobban erősödött (+8%), mint a fejlett országoké (+5%) (UNWTO). Az utazások célállomásainak zömében kétszámjegyű növekedés következett be és ez elég volt ahhoz, hogy a turizmus ágazata anyagilag helyre álljon, vagy közelítse a nullszaldót.

A kiválasztott országok nemzetközi turizmusban való részvételét a következő ábra (23. ábra) mutatja be.

Forrás: World Tourism Organization (UNWTO)

23. ábra. Külföldi turisták száma 1000 főre vetítve, 2010

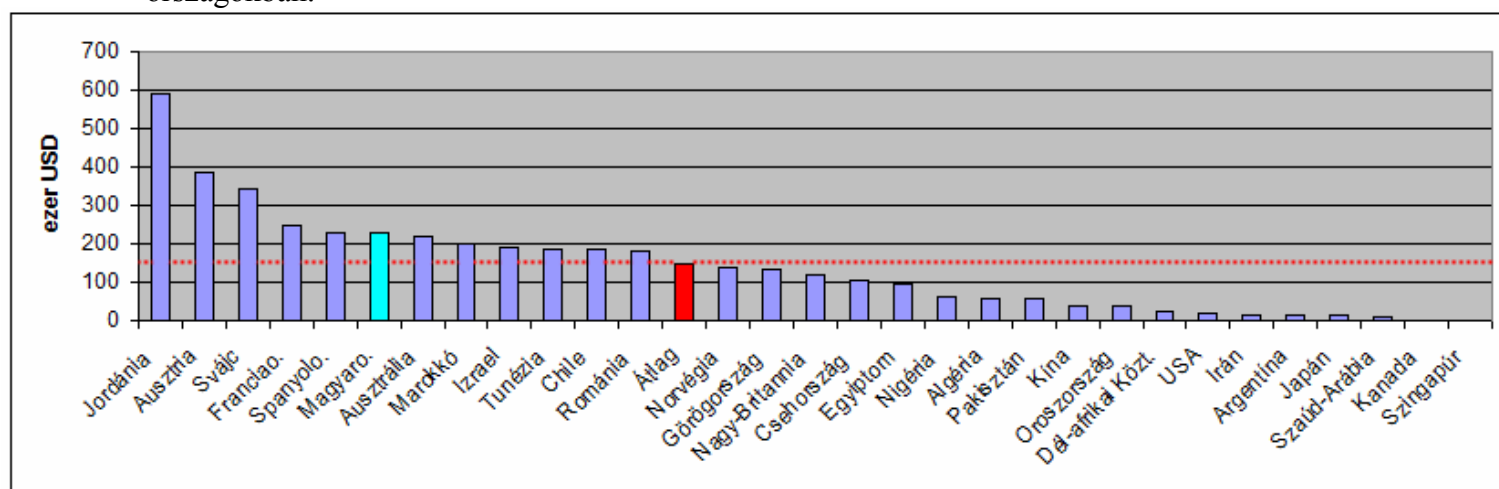
A rangsor alapján Ausztria a legkedveltebb turisztikai célpont a vizsgált országok közül, hiszen az ide érkező turisták száma kiemelkedően magas a népességhez viszonyítva. Ezer főre vetítve a turisták több mint kétszeresét teszik ki a lakosságnak. Ehhez hozzátartozik persze az is, hogy Ausztria lakossága relatív kevés (valamivel több mint 8 millió fő), viszont az évente ide látogató külföldiek száma meghaladja a 22 millió főt. Itt a turizmus szezonális jelleget mutat, hiszen a síparadicsomai komoly vonzóerőt jelentenek a sportkedvelő turistáknak – főleg télen. A második helyezett, Szingapúr esetében is azért láthatunk ezer főt meghaladó turista létszámot, mert mindössze 5 millió fős lakosságára oszlik el a 9 millió turista. Az első tíz helyezett között nyolc európai ország szerepel, a már említett Ausztria mellett Görögország és Franciaország és Spanyolország rendelkezik még rangos hellyel. Őket Norvégia, hazánk és Csehország erősíti még a rangsor elején. Ez is bizonyítja, hogy Európa, az egzotikus turisztikai célpontok előre törésének ellenére, még mindig vonzza a külföldi érdeklődőket. Öröndetes, hogy még mindig sok turista érkezik meglátogatni a „Civilizáció bölcsője”-t.

Az európai országok a rangsor első két harmadában találhatók (kivéve Oroszországot). Romániát sajnos nem tudtam beilleszteni a rangsorba, mert esetében nem állt rendelkezésre adat a sorba rendezéshez. Magyarország 9510 ezer külföldi turistájával a rangsor 8. helyét érdemelte ki az átlagértéket jóval meghaladva. A dél-amerikai és az afrikai országok zöme a rangsor végén foglal helyet. Ezek valószínűleg azért kevésbé kedvelt turisztikai célpontok, mert nem annyira fejlett, stabil a gazdaságuk és a politikai életük, mint az európai országokénak, továbbá kevesebb aktív vagy passzív kikapcsolódásra alkalmas lehetőséget kínálnak (múzeumok, emlékhelyek, nyugodt tengerpart hiánya).

3.4.3. Személyes transzferek

E fejezet a külföldi munkavállalók hazautalt jövedelmének értékét méri fel, mely magában foglalja az összes olyan pénzmozgást, melyet a külföldön munkát vállaló állampolgárok hazautalnak, valamint melyet a betelepültek, bevándorlók bér- és jövedelemmozgása okoz (pl. bevándorlók segélyei, bérkompenzáció). Az egy évnél régebb óta a befogadó országban élő külföldi munkavállalók esetében jövedelemként, ennél rövidebb ideje az országban tartózkodók esetében bérkompenzációként, bérkiegészítésként tartja számon a világbank a külföldi munkavállalók keresetét.

A következő ábra (24. ábra) ezen személyi transzferek rangsorát mutatja be a vizsgált országokban.

Forrás: www.worldbank.org

24. ábra. Külföldi munkavállalók hazautalt jövedelme 1000 főre vetítve, 2010

A fenti rangsorban Jordánia az első, de öt két európai ország (Ausztria és Svájc) követi, melyek értékei az első helyezetténél jóval alacsonyabbak. Az ábrán megfigyelhetjük, hogy az ugyanazon földrészen, térségeken lévő országok rangsorban elfoglalt helye egyáltalán nem függ össze, tehát szomszédos államok között akár 5-6 hely is lehet úgy hazánk és Csehország, mint Egyiptom és Tunézia, vagy Jordánia és Szaúd-Arábia közt. Ugyanúgy találunk tehát bármely földrészen fekvő országot a sorrend elején, mint a közepén, vagy a végén.

Az adatokkal rendelkező országok²⁴ átlagos értéke (147 ezer USD) két európai ország Románia és Norvégia értéke között foglal helyet. Ezen értékeket jóval meghaladja hazánké (227 ezer USD). Megfigyelhetjük, hogy a rangsor elején és végén található országok hazautalt jövedelmének különbsége óriási. Jordánia értéke a szomszédos Szaúd-Arábia értékének több

²⁴ Szingapúr és Kanada 0-s értékeit nem számoltam bele az átlagba

tízszeresét teszi ki. Szingapúr és Kanada utolsó helyei nem az alacsony értéknek, hanem az adatok hiányának köszönhetőek.

3.5. A globalizációs index eredményei

A következő alfejezetben az általam kidolgozott globalizációs index, a modell alkategóriák szerinti és összesített eredményeit elemzem újfent fókuszálva hazánk helyzetére és a rangsor helyezései mögött megbújó okokra.

3.5.1. Rangsorok elemzése kategóriák szerint

Az előző négy alfejezetben a globalizációs index négy fő kategóriáját – és azoknak kisebb témaköreit – tekintettem át és rangsoroltam a kutatásban részt vevő harminc országot. Ezen részletes, alkategóriánként felállított sorrendet összegezve kaptam meg az adott alfejezet rangsorát, így gazdasági, politikai, technológiai és személyes kapcsolatok rangsorok helyezéseit. Végül ezek összegzése után született meg a végleges rangsor (9. melléklet), a globalizációs index alapján meghatározott sorrend.

A gazdasági lista (5. melléklet) rangsorának élén Svájc áll az ezer főre jutó export- és importösszérték és a külföldi adósság kategóriák vezető helyezéseinek köszönhetően. Svájc mindig is egy sajátos gazdasági pozíciót képviselt Európában. Öt további európai országok követik: az EU-tag Ausztria – mely Európa szívében kedvező kereskedelmi kapcsolatokkal rendelkezik –, valamint a nem EU-tag Norvégia, mely az integrációból való kimaradás ellenére is komoly kereskedelmi kapcsolatrendszerrel rendelkezik. Szingapúr érdemelné meg a rangsor vezető helyét, hiszen mindössze a külföldi adósság kategória esetében lévő 26. helyezése (ami ráadásul az ország szempontjából meglehetősen kedvező) miatt csúszik le a dobogóról.

A 11. helyen az Amerikai Egyesült Államokat találjuk, amely szintén az utóbbi évszázadok világgazdaságának megkérdőjelezhetetlen irányítója. Azonban ezt a viszonylag kedvezőtlen helyezést azért érdemelte ki, mert hiába lenne összérték tekintetében rangsorvezető, de az ezer főre vetített értékek esetében – óriási népessége okán – az összérték oszródik és így a többi országhoz képest máris hátrébb csúszik. Viszont fontos megemlíteni, hogy az Egyesült Államokat továbbra is az világ vezető gazdasági nagyhatalmaként kell kezelni, hiszen a globalizálódott világ egyik komoly tényezője a külföldi tőkebefektetések értéke, melynek rangsorát megkérdőjelezhetetlenül ezen állam vezeti.

A gazdasági rangsor első tíz helyezettje közül 70% európai ország, egy az észak-amerikai kontinens (Kanada), egy az Újonnan Iparosodott Ázsiai Gazdaságok (Szingapúr)

képviselője és egy maga az ausztrál kontinens és állam. Hazánk kedvező (8.) helyezése is mutatja, hogy nem kellene annyira pesszimistán nyilatkoznia a médiaszereplőknek Magyarország gazdasági helyzetéről. Nyilván van mit javítanunk és az nem baj, hogy a csábító nyugat-európai életszínvonal elérése érdekében egyre fejleszteni szeretnénk a gazdaságot, azonban nem kellene a helyzetünket túldramatizálni. Az Európai Unió tagállamai a rangsor első felében találhatók, csak kettő – a csőd-közelben lévő Görögország és a nemrég csatlakozott Románia – csúsztak a rangsor második felére. A rangsor második felében afrikai és két ázsiai államokat találunk főként. Ezen államok még csak most kezdenek bekapcsolódni a világgazdasági folyamatokba és a nemzetközi kereskedelembe. Viszont kiemelném Kína helyzetét, mely a BRIC országok egyike és dinamikusan fejlődő, folyamatosan erősödő gazdaságával nem lenne meglepő, ha egy pár év múlva elkészített index gazdasági rangsorában már az első tíz helyezett között lenne.

A politikai adatok nem mutattak akkora eltéréseket, hogy olyan kifinomult rangsort tudtam volna felállítani, mint a gazdasági rangsor esetében, hiszen a nemzetközi szervezetekbeni tagság és a nemzetközi szerződések ratifikálásának megléte a legtöbb állam esetében megegyezett és emiatt a rangsort befolyásoló legfontosabb adat az ENSZ költségvetéséhez való hozzájárulás mértéke volt, ezt befolyásolta a másik két kategória. A sorrendet Nagy-Britannia vezeti. Utána megosztott második helyen Franciaország, Japán és az USA képviselteti magát. Az európai államok politikai megnyilvánulásai közt nincs sok különbség, nyilván ennek oka, hogy az EU-ba való csatlakozás feltétele a Közösség által ratifikált nemzetközi szerződések kötelező elismerése a csatlakozni kívánó államok által. Ha csak e kontinens államait vesszük figyelembe, hazánk 11. helyezéssel mindössze a szomszédos Romániát tudta megelőzni, minden más uniós és nem uniós állam előrébb van a rangsorban.

A rangsor második felének zömét ez esetben is afrikai és egyes ázsiai államok teszik ki, melyek politikai instabilitása és kezdetleges politikai kapcsolataik, valamint a világgazdasági össztermeléshez való hozzájárulásuk alacsony értéke – ebből adódóan kis mértékű ENSZ költségvetési hozzájárulás – okozza e kedvezőtlen helyezéseket.

A technológiai háttér rangsorának meghatározásánál az internet hozzáférésre és a szolgáltatást használók számának 1000 főre vetített értékére koncentráltam. Így az első helyet Norvégia érdemelte ki, tovább osztozik a második helyen Kanada és az Svájc, majd őket követi Ausztrália és Nagy-Britannia. Ez alapján is bizonyítottá válik, hogy a fejlett gazdaságokban, ahol megfelelő a hálózati lefedettség és a szolgáltatás kiépítettsége, több internet-felhasználót találunk, mint a fejlődő országokban (az utolsó helyeken újfent

többségében afrikai államokat találunk). Továbbá ez annak is köszönhető, hogy itt bír a lakosság olyan életszínvonallal és életkörülményekkel, hogy szinte alapvető szükségletet jelentenek már számukra a világháló nyújtotta szolgáltatások.

Hazánk 13. helyezésével a rangsor középmezőnyében jelenik meg mindössze két uniós tagállamot is (Romániát és Görögországot) előzve meg. Az EU tagállamok és a nem uniós európai államok (Norvégia, Svájc) helyezései e rangsorban kis szóródást mutatnak, hiszen mindkét nem EU-s állam dobogós, és az uniós tagállamok zöme a rangsor első felében található.

A személyes kapcsolatok rangsorának vezető helyén Jordániát láthatjuk elvándorlóinak magas számának és ebből adódóan a külföldi munkavállalók hazautalt jövedelme rangsor vezető helyezésének köszönhetően. Ezen államot leszámítva a rangsor első nyolc helyezését európai ország érdemelte ki. Érdekesség, hogy Marokkó és Tunézia érdemelte ki a rangsor 8. és 9. helyét, amivel afrikai társaik többségét jócskán megelőzték. Míg Japán az előző rangsorokban viszonylag elől volt található, személyes kapcsolataival csak az utolsó helyet érdemelte ki jelen esetben. Ez nem véletlen, hiszen Japán egy eléggé elzárkózott kultúrát képviselő sziget, nem csoda, hogy állampolgárai sem rendelkeznek széleskörű külföldi ismeretséggel.

Hazánk újfent a rangsor első tíz helyezettjének egyike. Így nemcsak három uniós államot (Nagy-Britannia, Csehország, Románia) előz meg, hanem a nem uniós Norvégiát és Oroszországot is. A rangsor utolsó öt helyezettjei közt három kontinens képviselteti magát. A BRIC országokat képviselő Kína mellett még két ázsiai (Irán, Japán) országot, egy dél-amerikai (Argentína), továbbá egy afrikai (Nigéria) államot is találunk.

4. A GLOBALIZÁCIÓS INDEX ÁLTAL FELÁLLÍTOTT RANGSOR ELEMZÉSE

Jelen fejezetben az általam kidolgozott 2010-es globalizációs és a cég 2006-os, 2007-es indexének eredményeit hasonlítom össze. Egyrészt a célból, hogy megbizonyosodjak saját indexem helyességéről, másrészt pedig, hogy megvizsgáljam az országok helyezéseinek változását a válság következtében.

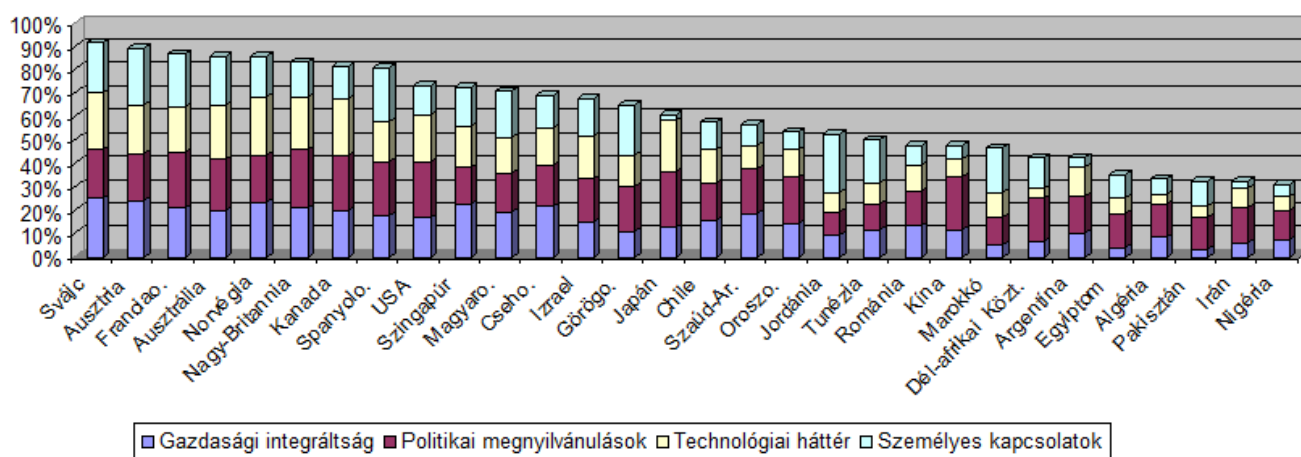
4.1. Globalizációs index, 2010

Az általam felállított globalizációs index rangsora egy 1-100%-ig terjedő skálán helyezi el a vizsgált államokat. A százalékos értékek az országok globális folyamatokba való integráltságát mérik. Egy szépen elkülönülő helyezésekkel rendelkező rangsort eredményeztek a különböző témakörök értékei, ám négy helyezésen így is több országnak kell osztotnia. Az általam kidolgozott, 2010-es adatokból felállított globalizációs index rangsora a következő:

1.	Svájc	15.	Chile
2.	Ausztria	16.	Szaúd-Arábia
3.	Franciaország	17.	Oroszország
4.	Ausztrália	18.	Jordánia
4.	Norvégia	19.	Tunézia
5.	Nagy-Britannia	20.	Románia
6.	Kanada	20.	Kína
7.	Spanyolország	21.	Marokkó
8.	USA	22.	Dél-afrikai Közt.
9.	Szingapúr	22.	Argentína
10.	Magyarország	23.	Egyiptom
11.	Csehország	24.	Algéria
12.	Izrael	25.	Pakisztán
13.	Görögország	25.	Irán
14.	Japán	26.	Nigéria

Az 1%-tól 100%-ig terjedő, globalizálódottsági fokot mérő skálát azért dolgoztam ki, hogy a modellből számszerűsíthető és objektívan mérhető eredményt kapjak. A modellben az 1% a legalacsonyabb globalizálódási fokot, a 100% pedig a maximális globalizálódási fokot jelöli.

Mint a módszeremet már korábban bemutatam, a százalékos eredmény meghatározásához először alkategóriánként rangsoroltam az országokat, s ezen rangsorok alapján pontszámokat rendeltem hozzá minden egyes országhoz. Az első helyezett 30 pontot, az utolsó 1 pontot kapott (osztott helyezéseknél ugyanazon pontokat kaptak az országok). Az alkategóriánkénti (gazdasági, politikai, technológiai és személyes kapcsolatokra vonatkozó) pontszámokat 120-szal osztottam el, mert a négy alkategória egyenként 30-30 pontot jelentett, tehát a 100%-nak a 120 pont felelt meg. Az osztás után megkaptam az alkategóriák százalékos értékeit, melyek összeadása után kijött a végeredmény, a globalizációs index. Az következő ábra (25. ábra) a számításaim szerint felépített modell végeredményét szemlélteti.

Forrás: saját szerkesztés

25. ábra. A 2010-es globalizációs index összesített rangsora

A rangsort 91,67%-os globalizálódottsággal Svájc vezeti. Azért tett szert e kiemelkedő helyezésre, mert a vizsgált témakörök mindegyike esetén előnyös pozícióval rendelkezett, mindegyik területen globalizálódott, így nem volt olyan érték, ami lehúzta volna az eredményét. Ausztria és Franciaország, a nagy történelmi múltra visszatekintő két európai ország csak pár százalékkal maradtak le a rangsorvezértől, de még így is a dobogó tiszteletre méltó fokán helyezkednek el 89,17% és 86,16%-os globalizálódottságukkal. Míg a negyedik helyezésen osztozó, Ausztrália és Norvégia esetében az első három alkategória által sugallt vezető helyezés esélyét lerontotta a személyes kapcsolatok alkategória kevésbé kedvező eredménye.

A 80%-ot meghaladó globalizálódási fokkal csak a rangsor első nyolc országa rendelkezik. Ezek között megtaláljuk az egyik észak-amerikai országot (Kanada), hat európai országot (ezen belül négy uniós hatalmat), valamint az egy egész földrészt jelentő Ausztráliát.

60%-nál magasabb globalizálódási értékkel rendelkezik a rangsor következő hét állama, melyek közt három Európai Unió tagállamot (Magyarország, Csehország,

Görögország) találunk, továbbá a vezető észak-amerikai nagyhatalmat (USA), a fejlett technológiával bíró Japánt és az öt követő Újonnan Iparosodott Gazdaságok egyikét (Szingapúr), valamint Izraelt találjuk ebben a blokkban.

Közvetlenül utánuk jön az egyik dél-amerikai állam (Chile) és az OPEC országok egyike (Szaúd-Arábia). Ők foglalják el a rangsor közepének tekinthető 15-16. helyet, amely 57% körüli globalizálódottságot jelent. Az 50% fölötti blokkban, a középmezőnyben található még rajtuk kívül Jordánia és Tunézia, továbbá a BRIC országok képviselőjében Oroszország.

50% és ez alatti globalizálódási fokot képviselnek a 20. helyezéstől (Románia, Kína) az államok. Ugyan Kína a rangsorban ilyen hátra csúszott, azért érdemesnek tartom figyelembe venni, ezen óriási – piaccal és népességgel rendelkező – ország a legdinamikusabban fejlődő gazdaságok egyike, mely egyre komolyabb kapcsolatrendszert épít ki, egyre erősebb gazdasági hatalommá növi ki magát és könnyen lehet, hogy pár éven belül egy hasonló lista élére fog törni.

A legalacsonyabb globalizálódási fokkal rendelkező államok közül kettő afrikai és három ázsiai, ők a rangsor utolsó öt helyét foglalják el és értékeik még a 40%-ot sem érik el. Ezen fejlődő államok még nem rendelkeznek megfelelő kereskedelmi, gazdasági kapcsolatrendszerrel. Még csak manapság kezdenek nyitni a világ felé, napjainkban kezdenek aktívabb szerepet vállalni a nemzetközi politikai életben (miután a határaikon belül megvívott küzdelmeket lezárják). Hiszen ezt csak akkor kezdhetik meg, ha már az anyaországban stabil politikai rendszer van. Az alacsony életszínvonalnak köszönhetően ezen államokban még nincs oly mértékben igénye a lakosságnak az internet-hozzáférésre és különböző elektronikai szolgáltatásokra, mint a fejlett országokban, hiszen egy-két területen nem a technológiai háttér hiánya a probléma, hanem az alapvető létszükségletek alacsony színvonala.

4.2. Összehasonlítás korábbi globalizációs indexek rangsoraival

Az általam kidolgozott globalizációs index módszertanának és eredményeinek bemutatása után egy összehasonlítást végzek el a saját és az A.T. Kearney-féle index ország-sorrendje közt. Ennek célja a vizsgálatban részt vett harminc ország rangsorban elfoglalt helyének és annak változásának áttekintése.

Azon kívül, hogy felmérjem hogy, 2007-hez képest mennyit változott az országok globalizálódottsági foka és a gazdasági válság milyen hatással volt a fejlett és fejlődő államokra, ez egy kitűnő lehetőség arra is, hogy megbizonyosodjam saját indexem eredményeinek helyességéről. Ugyan a 2007-es értékhez való összehasonlítás – a

módszertanok és a vizsgált országok számának eltérése miatt – kevésbé alkalmas a rangsorban elfoglalt helyezések közti különbségek tiszta elemzésére, viszont megfelelőnek tartom az általam kidolgozott globalizációs indexben elfoglalt helyük hozzávetőleges helyességének megítélésére. A következő táblázatban (6. táblázat) az A. T. Kearney 2006-os, 2007-es indexe és az általam kidolgozott 2010-es index sorrendjét és az országok rangsorváltozásait mutatja be.

6. táblázat: A globalizációs index 2006-os, 2007-es és 2010-es sorrendjeinek összehasonlítása

Ország	Globalizációs index, 2010	Változás 2007-hez képest	Globalizációs index, 2007	Változás 2006-hoz képest	Globalizációs index, 2006
Svájc	1.	+3	4.	-2	2.
Ausztria	2.	+12	14.	-5	9.
Franciaország	3.	+22	25.	-2	23.
Ausztrália	4.	+9	13.	-5	8.
Norvégia	4.	+13	17.	-3	14.
Nagy-Britannia	5.	+7	12.	0	12.
Kanada	6.	+2	8.	-2	6.
Spanyolország	7.	+22	29.	-4	25.
USA	8.	-1	7.	-4	3.
Szingapúr	9.	-8	1.	0	1.
Magyarország	10.	+14	24.	-4	20.
Csehország	11.	+8	19.	-3	16.
Izrael	12.	+9	21.	-6	15.
Görögország	13.	+32	45.	-13	32.
Japán	14.	+14	28.	0	28.
Chile	15.	+28	43.	-9	34.
Szaúd-Arábia	16.	+36	52.	-8	44.
Oroszország	17.	+45	62.	-15	47.
Jordánia	18.	-9	9.	n.a.	n.a.
Tunézia	19.	+27	46.	-9	37.
Kína	20.	+46	66.	-15	51.
Románia	20.	+16	36.	-6	30.
Marokkó	21.	+19	40.	0	40.
Argentína	22.	+32	54.	-11	43.
Dél-afrikai Közt.	22.	+37	59.	-10	49.
Egyiptom	23.	+32	55.	0	55.
Algéria	24.	+46	70.	n.a.	n.a.
Irán	25.	+47	72.	-10	62.
Pakisztán	25.	+38	63.	-7	56.
Nigéria	26.	+31	57.	-9	48.

Forrás: saját szerkesztés

Az általam felállított rangsor első tíz helyezését elfoglaló országok az A.T. Kearney-féle indexben is a rangsor első harmadában voltak találhatóak. Különösen igaz ez Svájcra,

amely 2006-ban 2. helyezett volt, 2007-ben épp lecsúszott a dobogóról, viszont a 2010-es általam kidolgozott eredmények alapján a rangsor élére tört. E kedvező tendencia Svájc esetében arra vezethető vissza, hogy folyamatosan bővíti kapcsolatrendszereit (főleg gazdasági téren) és annak ellenére, hogy nem tagja az EU-nak, mind az európai, mind a külföldi országokkal kiegyensúlyozott diplomáciai viszonyt ápol.

Az észak-amerikai államok esetében is kevés változást tapasztalhatunk. Kanada 2007-es 8. helyezéséről elmozdult a már 2006-ban elért 6. helyezésre. Az USA pedig – hiába a vizsgálatban részt vevő kevesebb ország – mégis hátrébb csúszik egy helyezést 2007-hez képest.

A 2007-es és 2010-es rangsorok középmezőnyében található helyezettek nagyrészt megegyeznek. Hazánk 2007-ben 24. volt a 72 ország közül, míg a 2010-es index szerint a 10. helyezést érdemelte ki. Ha eltekintünk a módszertan eltérésétől, akkor is láthatjuk, hogy hazánk közepesen globalizálódott volt és ma is az. Ám gazdasági globalizálódottságunkra kedvező hatással van és virágzó hatással lehet, hogy a nyugati és a keleti országok számára is megbízható befektetési lehetőséget jelentünk a kulturális, adminisztrációs, földrajzi és gazdasági hasonlóságok (CAGE), valamint a regionális piacokhoz való hozzáférés miatt. Ez komoly gazdasági előnyt jelenthet a válság utáni bizalmatlan befektetői légkörben és segítheti hazánk globalizálódottságának további emelkedését.

Magyarország nemzetközi folyamatokba való bekapcsolódása a 2007-es index értékelése szerint még Spanyolország és Franciaország globalizálódottságát is felülmúlja. Ezt kissé csalóka eredménynek látom, hiszen hazánk mindössze hét éves integrációs múltat tekint vissza, míg Franciaország alapító, Spanyolország pedig 1986-tól tagja az uniónak.

A 2010-es értékelés racionálisabb képet fest. Hazánk csak Romániát, Csehországot és a jelenleg komoly gazdasági problémákkal küzdő Görögországot tudta megelőzni. A nyugat-európai EU-tagállamok, akik már akkor részt vettek a gazdasági integrációban, amikor hazánkban még a rendszerváltás meg sem történt, természetes módon a rangsor elején helyezkednek el, hiszen nagyobb tapasztalattal és múlttal rendelkeznek a globális folyamatokba való aktív részvételben.

A középmezőny végén található Oroszország és Kína mutatnak jelentős javulást a 2007-es index eredményeihez képest. Ezt nyilvánvalóan a vizsgálatban résztvevő országok száma okozza, hiszen én 30, míg a cég 72 országot vizsgált, így eleve nem volt esélye ezen két országnak 30. helyezésnél rosszabbra szert tennie. Ám ettől eltekintve kimutatható a két állam által elfoglalt helyezések pozitív irányú változása. A BRIC országok a válság tulajdonképpeni nyertesei. Olcsó munkaerjük és óriási felvevőpiacaik miatt még jobban

előtérbe kerültek a világgazdaságban és még fontosabb célállomásai lettek a piackereső transznacionális vállalatok befektetéseinek és az FDI-nak. Dinamikus fejlődésüknek köszönhető, hogy a 2010-es index középmezőnyében foglalnak helyet.

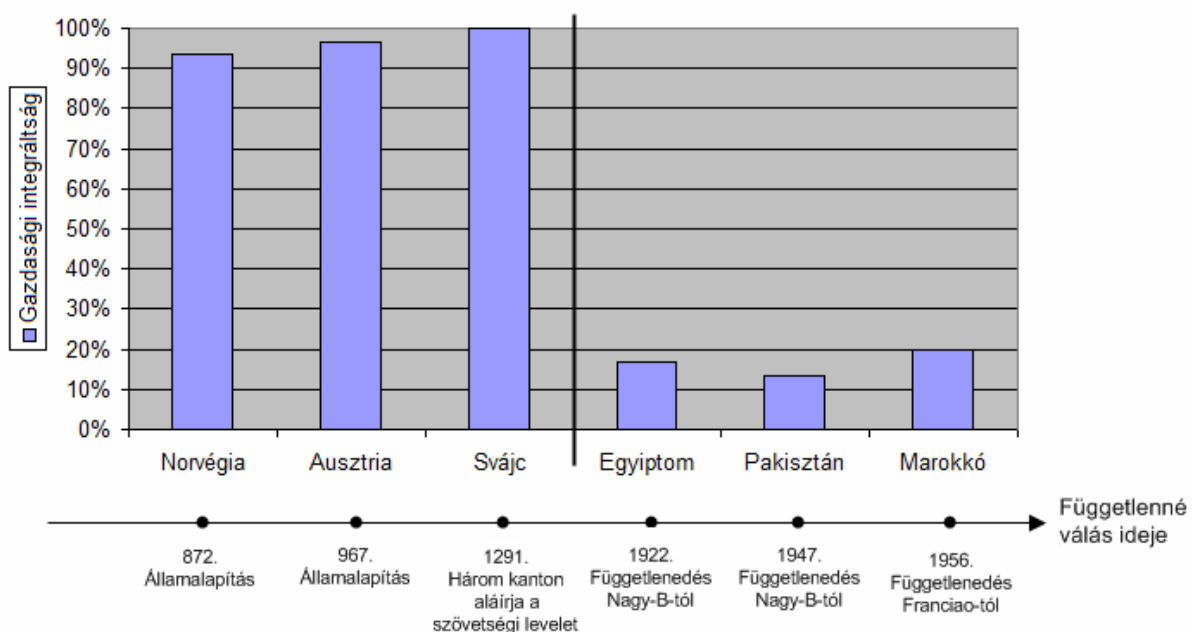
A rangsorom utolsó harmadában található országok a 2007-es index szerint is alacsony globalizálódottsági fokkal bírtak. A módszertan eltérése okozza a rangsorban elfoglalt helyezések esetleges változását. Hiszen az általam kidolgozott index más kategóriákra helyezte a fontosabb hangsúlyt, mint a cég, emiatt voltak olyan országok, melyek előre léptek, mások hátrébb csúsztak a rangsorban. De összességében az országok rangsorban elfoglalt helyei hasonlóak és igazolják a módszertanom által nyert eredmények helyességét.

5. ÖSSZEFOGLALÁS

5.1. Hipotézisek értékelése

A dolgozat zárásaként az első fejezetben megfogalmazott három hipotézisemet értékelem, amelyekre a rangsor felállítása során különös figyelmet fordítottam és amelyek vizsgálatát a dolgozat különböző fejezeteiben végeztem el.

Az első hipotézisem, miszerint egy ország annál befolyásosabb a nemzetközi gazdasági élet irányításában, minél nagyobb történelmi múlttal és nemzeti függetlenséggel rendelkezik beigazolódott, ha áttekintjük a gazdasági integráció alkategória rangsorát. Ezt Svájc vezeti, melynek történelmi gyökerei egészen a kora középkorig visszanyúlnak. A második helyet – még 1000 előtti államalapításával – Ausztria érdemelte ki. Továbbá a IX. századba visszanyúló múlttal rendelkező Norvégiát találjuk a 3. helyen. Ugyancsak alátámasztja a feltevést a rangsor utolsó helyezettjeinek késői függetlenedése. Egyiptom 1922-ben, Pakisztán 1947-ben szabadult fel brit elnyomás alól, míg a francia gyarmat, Marokkó 1956-ban nyerte el függetlenségét. Ennek szemléltetésére készítettem a következő ábrát (26. ábra).

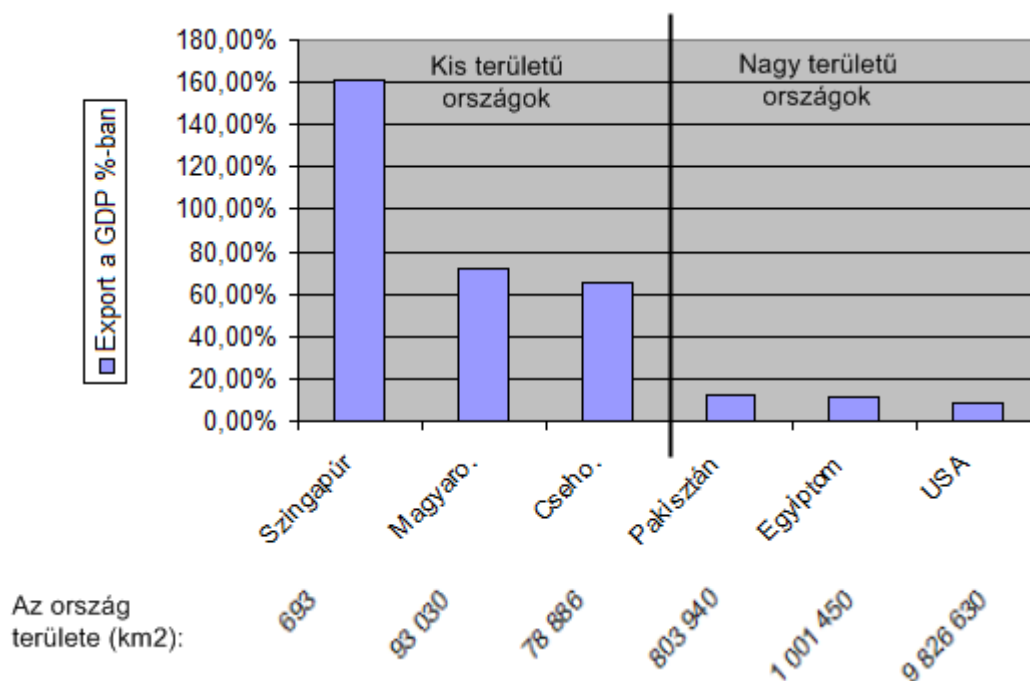

Forrás: saját szerkesztés

26. ábra. Országok függetlenedésének és gazdasági integráltságának kapcsolata

A második hipotézisem szerint minél kisebb területű egy állam, annál szerteágazóbb kapcsolatrendszere van, különös tekintettel politikára (nemzetközi szervezetek) és kereskedelemre. A politikai téren azért van nagy szüksége a felsőbb rendű szervezetek

segítségére, hogy minél jobban tudja érvényesíteni érdekeit. Ezt a politikai rangsor is bizonyítja. Ebből kitűnik, hogy a legtöbb állam a legtöbb nemzetközi szervezetben rendelkezik tagsággal. Csak kevés állam – és csak a nagyobb területű, gazdaságilag stabil országok (USA, Oroszország, Kína) – engedheti meg magának bizonyos nemzetközi szervezetbeni tagság hiányát, illetve nemzetközi szerződés ratifikálásának megtagadását. Tehát a feltevéssem beigazolódott, hiszen kisebb területű államok rá vannak kényszerülve ezen külső, segítő erőkre érdekeik érvényesítésében. A globalizációs index gazdasági integráltság alkategória rangsorának GDP-arányos export témakörének eredményei is bizonyítják a hipotézisemet. A kisebb területű országok, melyek a rangsor elején találhatók sokkal ráutaltabbak a külkereskedelemre, így GDP-arányos exportjuk is többszöröse nagyobb társaikénak, a rangsor végén helyezkednek el, hiszen nincsenek ráutalva a külkereskedelemre. A megállapítást a következő ábrán (27. ábra) szemléltetem is.

Forrás: saját szerkesztés

27. ábra. A kereskedelem jelentősége a kis területű országokban

A harmadik hipotézisemben azt fogalmaztam meg, hogy valószínűleg azon országok, melyek stabil gazdasági és politikai háttérrel rendelkeznek nagyobb befolyással bírnak a globális folyamatokra. Ezt a globalizációs index összesített rangsora alapján tudom igazolni. A gazdasági és politikai stabilitás az első négy helyezett – Svájc, Ausztria, Franciaország, Ausztrália – esetében megkérdőjelezhetetlen és a rangsorban elfoglalt helyük bizonyítja, hogy

ezen négy állam kapcsolódott be leginkább a globális folyamatokba és ezen országok rendelkeznek kellő befolyással a nemzetközi politikai és gazdasági élet irányításában.

5.2. Összegző gondolatok

A dolgozatom célja az országok globalizálódottsági fokának mérése egy modell: a globalizációs index felállításával. Dolgozatom első részében röviden összegeztem a globalizáció fogalmát, bemutattam történelmi ívét, kialakulását és fejlődését. Áttekintettem kulcsszereplőit, azon nemzetközi szervezeteket és entitásokat, melyek nélkülözhetetlen résztvevői és megkérdőjelezhetetlen befolyásolói a globális folyamatoknak.

Am mivel fő célom egy olyan modell felállítása volt, mely lehetőséget biztosít annak áttekintésére, hogy mennyire kapcsolódtak bele különböző földrészek államai a globális folyamatokba, ezért a hangsúlyt inkább a dolgozat harmadik fejezetére fektettem. Tehát egy olyan objektív megítélésre alkalmas mutató felállításával foglalkoztam, mely lehetőséget ad a vizsgálatban részt vevő harminc ország gazdasági integráltságának, politikai megnyilvánulásainak, technológiai hátterének és az állampolgárok személyközi kapcsolatának globalizálódottsági fokának megítélésére. Az előbb említett kategóriák, alkategóriák és a hozzájuk gyűjtött adatok alapján felállított rangsorok összegzése után végül elkészült a komplex képet mutató globalizációs index. Ez számszerűsíthető eredményt és mérése alkalmas modellt jelent, mely alapján meghatározható az egyes országok nemzetközi folyamatokba való integráltságának foka.

A gazdasági integráltság alkategória esetében a külföldi eladósodottság mértékét, a kereskedelem (export-import) és a közvetlen külföldi tőkebefektetések áramlásait tekintettem át és ezek alapján rangsoroltam az országokat. Érdekesség, hogy a rangsor dobogósainak mindegyike európai, de ezen belül kettő nem uniós ország, mégis kiemelkedő gazdasági kapcsolatokkal rendelkezik. Nyilván ennek az is az oka, hogy beletartoznak az EFTÁ-ba és sok uniós (integrációs) szerződést maguk is ratifikáltak, hogy az Európai Gazdasági Térség előnyeit kihasználhassák – a rangsorbeni vezető helyük mutatja –, hogy sikerrel.

A politikai alkategória esetén a nemzetközi szervezetekbeni tagságot, a nemzetközi szerződések ratifikálásának meglétét, illetve hiányát, továbbá az ENSZ költségvetéséhez való hozzájárulás mértékét vizsgáltam. E kategória esetén az utóbbi témakör nagyban befolyásolta a sorrendben elfoglalt helyet, melynek dobogójára végül Nagy-Britannia, Franciaország és az USA került széles politikai kapcsolatrendszerüknek és aktív nemzetközi politikai megnyilvánulásaiknak köszönhetően.

A technológiai alkategóriában az internet hozzáférést és az internet felhasználók számát vizsgáltam. Úgy véltem rendkívül fontos áttekinteni ezen adatokat nemcsak az államok fejlettségének megítélése miatt, hanem azért is, mert a globalizáció terjedésének egyik alappillért jelentette az internet megjelenése és ezzel a telekommunikációs költségek csökkenése, a távolságok lerövidülése és a kommunikáció felgyorsulása. Ezen rangsor vezetői a fejlett államok (Norvégia (1.), Svájc (2.), Ausztrália (3.), Nagy-Britannia(4.)), melyekben az internetezés nem csupán egy szolgáltatás, hanem lassan már létszükségletnek tekinthető.

A személyes kapcsolatok alkategória rangsoránál figyelembe vettem a turizmus, a migráció és a külföldi munkavállalók hazautalt jövedelmének értékeit. Ezek alapján Jordánia a legnagyobb elősegítője a nemzetközi személyes kapcsolatoknak, míg őt Ausztria, Spanyolország és Franciaország követi.

Az összesített rangsor áttekintése mellett egy összehasonlítást is végeztem saját, 2010-es globalizációs indexem és az A.T. Kearney cég 2007-es globalizációs indexének értékeivel. Habár a módszertanok és a vizsgált országok számának eltérése esetleges hibákat okozhatott az összehasonlításban, mégis jó lehetőséget adott a kutatási értékeim és egy korábbi, hasonló modell értékeinek összehasonlítása, hogy megállapítsam a saját modellem alkalmasságát az országok nemzetközi folyamatokba, a globalizációba való bekapcsolódásának mérésére.

Úgy gondolom fontos lenne minden évben – különösen a válság utáni változékony nemzetközi helyzetben – felmérést készíteni az országok nemzetközi kapcsolatainak és globalizációban való részvételének változásairól. Hiszen ez alapján maga a vizsgált ország is kapna egy visszajelzést, hogy milyen irányban kellene bővítenie kereskedelmi, diplomáciai, kommunikációs és egyéb kapcsolatait. Ez lehetőséget biztosítana az államoknak, hogy még kiterjedtebb nemzetközi kapcsolatrendszer építsenek ki, összehangoltabban, egymásra figyelve együttműködjenek különböző országok, ország-csoportok és így talán elkerülhetővé válnának az egymás meg nem értéséből adódó politikai nézeteltérések és gazdasági válságok.

Irodalomjegyzék

- 10 benefits of WTO trading system. WTO kiadvány
http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/10ben_e/10b00_e.htm
Letöltve: 2011. július 4.
- Appadurai, Arjun (2003): *Modernity at large. Cultural dimensions of globalization*. Minnesota Press. Minneapolis.
- Bakos Ferenc (1986): *Idegen szavak és kifejezések szótára*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Blahó András és Munkaközössége (2007): *Világgazdaságtan*. Budapest.
- Bod Péter Ákos (2000): A globalizáció régi-új arcai I. *Magyar Szemle* 9-10. sz. 124-151. o.
és A globalizáció régi-új arcai II. *Magyar Szemle* 11-12. sz. 9-32. o.
- Ellwood, Wayne (2003): *A globalizáció*. HVG Kiadói Rt, Budapest. 31.o.
- Külkereskedelmi termékforgalom – 2011 január-május*. KSH gyorstájékoztató.
Forrás: www.ksh.hu Letöltve: 2011. augusztus 24.
- Mikor, hol, miért és hogyan történt?* (1996) Reader's Digest Kiadói Kft, Budapest.
- Ötvös Zoltán (2008): Minőség és fenntarthatóság: külön-külön nem megy. *Gazdasági Tükörcsép Magazin*. 11. sz. 18–22. o. http://www.gtm.hu/cikk.php?cikk_id=1169
Letöltve: 2011. június 21.
- Palánkai Tibor és... (2011): *A globális és regionális integráció gazdaságtana*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Pitelis, Christos – Sugden, Roger (2000): *The nature of the transnational firm*. Routledge, London.
- Révai Új Lexikona XVIII. kötet TOB-Z*. (2006) Babits Kiadó, Szekszárd.
- Sklair, Leslie (2002): *Globalization. Capitalism & Its Alternatives*. Oxford University Press, Hampshire.
- Sziebig Péter (2006): *Kiszervezve*. Kiskapu Kiadó, Budapest.
- Schmidt, Helmut (1999): *A globalizáció*. Európa Könyvkiadó, Budapest.
- Toffler, Alvin (1980): *The Third Wave*. William Morrow and Company, New York.
- Wallerstein, Immanuel (1983): *A modern világgazdasági rendszer kialakulása*. Gondolat Kiadó, Budapest.
- World Investment Report 2011*. Forrás: www.unctad.org Letöltve: 2011. október 4.
- World Investment Prospect Survey 2010-12*. Forrás: www.unctad.org Letöltve: 2011. október 12.

<http://money.cnn.com/magazines/fortune>
<http://www.economywatch.com/international-organizations/bric.html>
http://www.economywatch.com/world_economy/singapore/export-import.html
<http://cage.ghemawat.com/>
www.atkearney.com
www.cites.org
www.cms.int
www.elhetolet.hu
www.elte.pene.hu
www.ilo.org
www.itu.int (International Telecommunication Union honlapja)
www.imf.org
www.internetworldstat.com
www.ksh.hu
www.menszt.hu (A Magyar ENSZ Társaság honlapja)
www.oecd.org
www.tankonyvtar.hu
www.thomsonreuters.com
www.un.org
www.vasnepe.hu
www.worldbank.org
www.wto.org
www.unwto.org (World Tourism Organization honlapja)

MELLÉKLETEK

1. melléklet:

A Világbank-csoport tagjai

Tagok:	IBRD	IFC	IDA	MIGA	ICSID	Tagok:	IBRD	IFC	IDA	MIGA	ICSID	Tagok:	IBRD	IFC	IDA	MIGA	ICSID
Afghanistan						Grenada						Panama					
Albania						Guatemala						Papua New Guinea					
Algeria						Guinea						Paraguay					
Angola						Guinea-Bissau						Peru					
Antigua and Barbuda						Guyana						Philippines					
Argentina						Haiti						Poland					
Armenia						Honduras						Portugal					
Australia						Hungary						Qatar					
Austria						Iceland						Romania					
Azerbaijan						India						Russian Federation					
Bahamas, The						Indonesia						Rwanda					
Bahrain						Iran, Islamic Republic of						Samoa					
Bangladesh						Iraq						San Marino					
Barbados						Ireland						Sao Tome and Principe					
Belarus						Israel						Saudi Arabia					
Belgium						Italy						Senegal					
Belize						Jamaica						Serbia					
Benin						Japan						Seychelles					
Bhutan						Jordan						Sierra Leone					
Bolivia						Kazakhstan						Singapore					
Bosnia and Herzegovina						Kenya						Slovak Republic					
Botswana						Kiribati						Slovenia					
Brazil						Korea, Republic of						Solomon Islands					
Brunei Darussalam						Kosovo						Somalia					
Bulgaria						Kuwait						South Africa					
Burkina Faso						Kyrgyz Republic						Spain					
Burundi						Lao People's Democratic Republic						Sri Lanka					
Cambodia						Latvia						St. Kitts and Nevis					
Cameroon						Lebanon						St. Lucia					
Canada						Lesotho						St. Vincent and the Grenadines					
Cape Verde						Liberia						Sudan					
Central African Republic						Libya						Suriname					
Chad						Lithuania						Swaziland					
Chile						Luxembourg						Sweden					
China						Macedonia, FYR of						Switzerland					
Colombia						Madagascar						Syrian Arab Republic					
Comoros						Malawi						Tajikistan					
Congo, Democratic Republic of						Malaysia						Tanzania					
Congo, Republic of						Maldives						Thailand					
Costa Rica						Mali						Timor-Leste					
Cote d'Ivoire						Malta						Togo					
Croatia						Marshall Islands						Tonga					
Cyprus						Mauritania						Trinidad and Tobago					
Czech Republic						Mauritius						Tunisia					
Denmark						Mexico						Turkey					
Djibouti						Micronesia, Federated States of						Turkmenistan					
Dominica						Moldova						Tuvalu					
Dominican Republic						Mongolia						Uganda					
Ecuador						Montenegro						Ukraine					
Egypt, Arab Republic of						Morocco						United Arab Emirates					
El Salvador						Mozambique						United Kingdom					
Equatorial Guinea						Myanmar						United States					
Eritrea						Namibia						Uruguay					
Estonia						Nepal						Uzbekistan					
Ethiopia						Netherlands						Vanuatu					
Fiji						New Zealand						Venezuela, Republica Bolivariana de					
Finland						Nicaragua						Vietnam					
France						Niger						Yemen, Republic of					
Gabon						Nigeria						Zambia					
Gambia, The						Norway						Zimbabwe					
Georgia						Oman							187	182	170	175	147
Germany						Pakistan						Forrás: www.worldbank.org					
Ghana						Palau											
Greece																	

Forrás: www.worldbank.org

2. melléklet:

A 100 legnagyobb multinacionális vállalat, 2011

Rangsor	Vállalat	Bevétel (millió \$)	Profit (millió \$)
1	Wal-Mart Stores	421,849	16,389
2	Royal Dutch Shell	378,152	20,127
3	Exxon Mobil	354,674	30,460
4	BP	308,928	-3,719
5	Sinopec Group	273,422	7,629
6	China National Petroleum	240,192	14,367
7	State Grid	226,294	4,556
8	Toyota Motor	221,760	4,766
9	Japan Post Holdings	203,958	4,891
10	Chevron	196,337	19,024
11	Total	186,055	14,001
12	ConocoPhillips	184,966	11,358
13	Volkswagen	168,041	9,053
14	AXA	162,236	3,641
15	Fannie Mae	153,825	-14,014
16	General Electric	151,628	11,644
17	ING Group	147,052	3,678
18	Glencore International	144,978	1,291
19	Berkshire Hathaway	136,185	12,967
20	General Motors	135,592	6,172
21	Bank of America Corp.	134,194	-2,238
22	Samsung Electronics	133,781	13,669
23	ENI	131,756	8,368
24	Daimler	129,481	5,957
25	Ford Motor	128,954	6,561
26	BNP Paribas	128,726	10,388
27	Allianz	127,379	6,693
28	Hewlett-Packard	126,033	8,761
29	E.ON	125,064	7,752
30	AT&T	124,629	19,864
31	Nippon Telegraph & Telephone	120,316	5,950
32	Carrefour	120,297	574
33	Assicurazioni Generali	120,234	2,254
34	Petrobras	120,052	19,184
35	Gazprom	118,657	31,895
36	J.P. Morgan Chase & Co.	115,475	17,370
37	McKesson	112,084	1,202
38	GDF Suez	111,888	6,114
39	Citigroup	111,055	10,602
40	Hitachi	108,766	2,789
41	Verizon Communications	106,565	2,549
42	Nestlé	105,267	32,843
43	Crédit Agricole	105,003	1,673
44	American International Group	104,417	7,786
45	Honda Motor	104,342	6,236
46	HSBC Holdings	102,680	13,159
47	Siemens	102,657	5,268
48	Nissan Motor	102,430	3,727
49	Pemex	101,506	-3,758
50	Panasonic	101,491	864
51	Banco Santander	100,350	10,835
52	International Business	99,870	14,833

	Machines		
53	Cardinal Health	98,602	642
54	Freddie Mac	98,368	-14,025
55	Hyundai Motor	97,408	4,708
56	Enel	97,185	5,814
57	CVS Caremark	96,413	3,427
58	JX Holdings	95,964	3,640
59	Lloyds Banking Group	95,682	-4,103
60	Hon Hai Precision Industry	95,191	2,450
61	Tesco	94,185	4,104
62	UnitedHealth Group	94,155	4,634
63	Wells Fargo	93,249	12,362
64	Aviva	90,211	2,260
65	Metro	89,081	1,126
66	PDVSA	88,361	4,313
67	Statoil	87,646	6,302
68	Électricité de France	86,309	1,351
69	Lukoil	86,078	9,006
70	Valero Energy	86,034	324
71	BASF	84,597	6,036
72	Société Générale	84,350	5,188
73	Sony	83,845	-3,031
74	ArcelorMittal	83,443	2,916
75	Deutsche Telekom	82,674	2,245
76	Kroger	82,189	1,116
77	Industrial & Commercial Bank of China	80,501	24,398
78	Telefónica	80,444	13,466
79	BMW	80,099	4,262
80	Procter & Gamble	79,689	12,736
81	Nippon Life Insurance	78,571	2,631
82	SK Holdings	78,435	570
83	EXOR Group	78,123	182
84	AmerisourceBergen	77,954	637
85	Costco Wholesale	77,946	1,303
86	Petronas	76,876	17,479
87	China Mobile Communications	76,673	9,733
88	Munich Re Group	76,220	3,208
89	Toshiba	74,706	1,609
90	Peugeot	74,251	1,502
91	Prudential	73,598	2,210
92	Vodafone	71,344	12,389
93	Deutsche Post	71,121	3,366
94	Repsol YPF	70,456	6,216
95	China Railway Group	69,973	1,106
96	Dexia Group	69,491	958
97	Groupe BPCE	69,297	4,821
98	Indian Oil	68,837	1,719
99	Marathon Oil	68,413	2,568
100	Royal Bank of Scotland	68,088	-1,546

Forrás: <http://money.cnn.com/magazines/fortune>

3. melléklet

Az ezer főre jutó export és import összértékek kapcsolata

	<i>Ezer lakosra jutó EX összérték</i>	<i>Ezer lakosra jutó IM összérték</i>
<i>Ezer lakosra jutó EX összérték</i>	1	0,956395996
<i>Ezer lakosra jutó IM összérték</i>	0,956395996	1

Forrás: saját szerkesztés

4. melléklet

**Az internet hozzáférés és az internet felhasználók
100 főre vetített értékének kapcsolata**

	<i>Internet hozzáférés</i>	<i>Internet felhasználók száma 100 főre vetítve</i>
<i>Internet hozzáférés</i>	1	0,872747497
<i>Internet felhasználók száma 100 főre vetítve</i>	0,872747497	1

5. melléklet

Globalizációs index- Gazdasági integráltság kategória rangsora

Ország	GDP arányos EX érték	1000 lakosra jutó EX összérték	1000 lakosra jutó IM összérték	FDI	Külföldi adósság a GDP %-ban	Gazd.össz.	Gazdasági sorrend
Svájc	6	2	2	16	3	29	1.
Ausztria	5	4	3	15	4	31	2.
Norvégia	12	3	4	13	1	33	3.
Szingapúr	1	1	1	5	26	34	4.
Csehország	3	5	6	14	15	43	5.
Franciaország	21	10	7	6	5	49	6.
Nagy-Britannia	24	12	8	3	2	49	6.
Ausztrália	20	7	9	7	8	51	7.
Kanada	18	6	5	10	12	51	7.
Magyarország	2	8	10	23	9	52	8.
Szaúd-Arábia	4	9	17	8	24	62	9.
Spanyolország	25	14	12	9	7	67	10.
USA	29	15	13	1	10	68	11.
Chile	10	16	16	11	17	70	12.
Izrael	16	11	11	20	13	71	13.
Oroszország	13	17	21	4	21	76	14.
Románia	11	18	18	22	11	80	15.
Japán	26	13	14	12	16	81	16.
Kína	14	25	26	2	27	94	17.
Tunézia	8	23	20	29	14	94	17.
Görögország	30	19	15	25	6	95	18.
Argentína	23	21	23	18	18	103	19.
Jordánia	15	24	19	27	22	107	20.
Algéria	9	22	24	24	30	109	21.
Nigéria	7	28	29	19	28	111	22.
Dél-afrikai Közt.	19	20	22	28	23	112	23.
Irán	17	26	27	21	29	120	24.
Marokkó	22	27	25	30	20	124	25.
Egyiptom	28	29	28	17	25	127	26.
Pakisztán	27	30	30	26	19	132	27.

Forrás: saját szerkesztés

6. melléklet

Globalizációs index – Politikai megnyilvánulások kategória rangsora

	Nemz.szerv. tagság	ENSZ költtségvetési hozzájárulás	Nemz. egyezmények	Politikai összesen	Politikai rangsor
Nagy-Britannia	1	3	1	5	1.
Franciaország	1	4	1	6	2.
Japán	1	2	3	6	2.
USA	1	1	4	6	2.
Kanada	1	5	3	9	3.
Spanyolország	1	7	1	9	3.
Kína	2	6	3	11	4.
Ausztrália	1	8	3	12	5.
Svájc	2	10	1	13	6.
Ausztria	1	12	1	14	7.
Norvégia	2	11	1	14	7.
Oroszország	3	9	2	14	7.
Görögország	1	14	1	16	8.
Szaúd-Arábia	2	13	1	16	8.
Dél-afrikai Közt.	2	15	1	18	9.
Izrael	1	16	1	18	9.
Csehország	1	17	1	19	10.
Magyarország	1	19	1	21	11.
Argentína	2	20	1	23	12.
Chile	1	21	1	23	12.
Szingapúr	2	18	3	23	12.
Irán	3	22	1	26	13.
Románia	2	23	1	26	13.
Algéria	3	24	1	28	14.
Egyiptom	2	25	1	28	14.
Pakisztán	2	26	1	29	15.
Nigéria	2	27	1	30	16.
Marokkó	2	28	1	31	17.
Tunézia	2	29	1	32	18.
Jordánia	2	30	1	33	19.

Forrás: saját szerkesztés

7. melléklet

Globalizációs index - Technológiai háttér kategória rangsora

	Internet -hozzáférés	Internet-felhasz. száma 100 főre vetítve	Technológiai összesen	Tech. sorrend
Norvégia	1	1	2	1.
Kanada	3	4	7	2.
Svájc	4	3	7	2.
Ausztrália	2	8	10	3.
Nagy-Britannia	9	2	11	4.
Japán	7	6	13	5.
Ausztria	5	9	14	6.
USA	8	7	15	7.
Franciaország	12	5	17	8.
Izrael	6	12	18	9.
Szingapúr	10	10	20	10.
Spanyolország	11	13	24	11.
Csehország	16	11	27	12.
Magyarország	14	14	28	13.
Chile	15	16	31	14.
Görögország	17	17	34	15.
Argentína	13	23	36	16.
Oroszország	20	18	38	17.
Marokkó	24	15	39	18.
Románia	19	20	39	18.
Szaúd-Arábia	22	19	41	19.
Tunézia	21	22	43	20.
Irán	18	28	46	21.
Jordánia	25	21	46	21.
Kína	23	24	47	22.
Egyiptom	26	26	52	23.
Nigéria	30	25	55	24.
Pakisztán	29	27	56	25.
Algéria	28	29	57	26.
Dél-afrikai Közt.	27	30	57	26.

Forrás: saját szerkesztés

8. melléklet

Globalizációs index – Személyes kapcsolatok kategória rangsora

	Átutalások	Migráció	Turizmus	Szem.kapcs. összesen	Szem.kapcs.sorrend
Jordánia	1	1	9	11	1.
Ausztria	2	13	1	16	2.
Spanyolország	5	7	5	17	3.
Franciaország	4	16	4	24	4.
Görögország	14	10	3	27	5.
Svájc	3	18	6	27	5.
Ausztrália	7	3	18	28	6.
Magyarország	6	17	8	31	7.
Marokkó	8	8	17	33	8.
Tunézia	10	14	10	34	9.
Norvégia	13	15	7	35	10.
Szingapúr	29	5	2	36	11.
Izrael	9	12	16	37	12.
Nagy-Britannia	15	9	14	38	13.
Csehország	16	19	11	46	14.
Kanada	29	4	13	46	14.
Dél-afrikai Közt.	23	2	22	47	15.
USA	24	6	19	49	16.
Chile	11	28	21	60	17.
Pakisztán	20	11	30	61	18.
Egyiptom	17	25	20	62	19.
Szaúd-Arábia	28	20	15	63	20.
Románia	12	24	30	66	21.
Oroszország	22	22	23	67	22.
Algéria	19	23	26	68	23.
Kína	21	21	27	69	24.
Nigéria	18	27	29	74	25.
Argentína	26	28	24	78	26.
Irán	25	26	28	79	27.
Japán	27	28	25	80	28.

Forrás: saját szerkesztés

9. melléklet

Globalizációs index összesített rangsor

Ország	Gazdasági rangsor	Politikai rangsor	Techn. rangsor	Szem.kapcs. rangsor	Globalizációs index összesen	Globalizációs index rangsor
Svájc	1	6	2	5	14	1.
Ausztria	2	7	6	2	17	2.
Franciaország	6	2	8	4	20	3.
Ausztrália	7	5	3	6	21	4.
Norvégia	3	7	1	10	21	4.
Nagy-Britannia	6	1	4	13	24	5.
Kanada	7	3	2	14	26	6.
Spanyolország	10	3	11	3	27	7.
USA	11	2	7	16	36	8.
Szingapúr	4	12	10	11	37	9.
Magyarország	8	11	13	7	39	10.
Csehország	5	10	12	14	41	11.
Izrael	13	9	9	12	43	12.
Görögország	18	8	15	5	46	13.
Japán	16	2	5	28	51	14.
Chile	12	12	14	17	55	15.
Szaúd-Arábia	9	8	19	20	56	16.
Oroszország	14	7	17	22	60	17.
Jordánia	20	19	21	1	61	18.
Tunézia	17	18	20	9	64	19.
Románia	15	13	18	21	67	20.
Kína	17	4	22	24	67	20.
Marokkó	25	17	18	8	68	21.
Dél-afrikai Közt.	23	9	26	15	73	22.
Argentína	19	12	16	26	73	22.
Egyiptom	26	14	23	19	82	23.
Algéria	21	14	26	23	84	24.
Pakisztán	27	15	25	18	85	25.
Irán	24	13	21	27	85	25.
Nigéria	22	16	24	25	87	26.

Forrás: saját szerkesztés